

Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa

Waterbedrijf
Groningen

WATERSCHAP
Hunze en Aa's

UITVOERINGSPROGRAMMA OPPERVLAKTEWATERWINNING DRENTSCHE AA

"NAAR EEN DUURZAME DRINKWATERVOORZIENING IN DRENTHE"

EERSTE UITVOERINGSPROGRAMMA

OPPERVLAKTEWATERWINNING DRENTSCHE AA 2015 -2021

COLOFON

Uitgave

Provincie Drenthe

Datum

Vastgesteld: Algemeen Bestuur Waterschap Hunze en Aa's op 11 maart 2015

Vastgesteld: Gedeputeerde Staten provincie Drenthe op 10 maart 2015

Auteurs

M. van Dongen, waterschap Hunze en Aa's
N. Fraters en T. Vlaar, Waterbedrijf Groningen
G.H. Brilleman-Brondijk, provincie Drenthe

Inlichtingen bij

M. van Dongen, waterschap Hunze en Aa's

Adresgegevens

Waterschap Hunze en Aa's

Aquapark 5

9641 PJ Veendam

Postbus 195

9640 AD Veendam

Telefoon: 0598-693800

Fax: 0598-693893

www.hunzeenaas.nl

waterschap@hunzeenaas.nl

Voorwoord

Voor u ligt het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa. Dit programma richt zich op het verminderen van potentiële risico's (preventie) en het beperken van de actuele risico's van het oppervlaktewater Drentsche Aa conform de eisen van de Europese Kaderrichtlijn Water. Dit uitvoeringsprogramma is het vervolg op het feitedocument Gebiedsdossier Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa.

De inwoners van de stad Groningen en de omliggende plaatsen Haren, Glimmen en gedeeltelijk Eelde-Paterswolde krijgen hun drinkwater uit het oppervlaktewater van de Drentsche Aa.

Rondom het oppervlaktewatersysteem van de Drentsche Aa is ten behoeve van de drinkwatervoorziening een verbod opgenomen om binnen een afstand van 4 m vanaf de insteek van het oppervlaktewater gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. Dit beschermingsgebied is aangewezen als het grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa om de oppervlaktewaterkwaliteit extra te beschermen. In figuur 1 zijn de aangewezen watervoerende waterlopen welke behoren tot het grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa weergegeven.

Figuur 1: Grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa (POV) met innamepunt drinkwaterproductie

Om het oppervlaktewater voor de drinkwatervoorziening veilig te stellen voor nu maar ook in de toekomst voor onze kinderen, is het noodzakelijk de nodige bescherming en aandacht te besteden aan het gebruik van de bodem en de omgeving.

Hiervoor zijn de risico's in beeld gebracht. Deze risico's zijn beschreven in het gebiedsdossier en op 19 november 2013 door Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe vastgesteld en door het dagelijks bestuur van het waterschap Hunze en Aa's in september 2013 geaccordeerd. De aandacht voor het oppervlaktewater is zowel in Europa als in Nederland volop in ontwikkeling. In Europa, via de Kaderrichtlijn Water, in Nederland via de Nederlandse wetgeving zoals de Drinkwaterwet.

Deze verplicht de provincie Drenthe de drinkwaterwinning veilig te stellen en verplicht het waterschap te voldoen aan oppervlaktewaterkwaliteitsnormen om de drinkwatervoorziening duurzaam veilig te stellen.

De afgelopen periode hebben het waterschap Hunze en Aa's, waterbedrijf Groningen en de provincie Drenthe samen met alle belanghebbenden in het stroomgebied van de Drentsche Aa gewerkt aan het uitvoeringsprogramma. Dit uitvoeringsprogramma beschrijft een set maatregelen waarmee de risico's voor deze oppervlaktewaterwinning worden verminderd.

Managementsamenvatting

De Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000) stelt dat met bestaande zuivering drinkwater volgens de geldende normen moet worden gemaakt. Daarnaast moeten waterlichamen beschermd worden om het niveau van zuivering voor de productie van drinkwater te verlagen. Bij de implementatie van de Kaderrichtlijn Water in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (Bkmw, 2009) is dit vertaald in de volgende doelstelling (art 12): de kwaliteit van grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie is gelegen, verbetert zodanig dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd. Om deze doelstellingen te halen worden onder regie van provincies gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's voor drinkwaterwinningen opgesteld conform de afspraken in het Nationaal Water Overleg van 16 juni 2010, document: "Afspraken invoering gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening". Tot slot stelt de Drinkwaterwet dat bestuursorganen zorg dragen voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening (Drinkwaterwet artikel 2, 18 juli 2009).

Het waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen en de provincie Drenthe hebben gezamenlijk het gebiedsdossier opgesteld om de toestand van deze oppervlaktewaterwinning te beoordelen. In dit gebiedsdossier zijn de aanwezige verontreinigingen geanalyseerd en vertaald naar risico's voor de drinkwaterwinning. De inhoudelijke analyse in het gebiedsdossier toont een urgentie aan voor het nemen van maatregelen. Aansluitend is een Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa opgesteld met maatregelen om deze risico's weg te nemen of te beperken. De uitvoering van deze maatregelen is vastgesteld op 16 maart 2015.

Het uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa is tot stand gekomen door een goede samenwerking van alle partijen die een belangrijke rol vervullen bij de bescherming van deze oppervlaktewaterwinning. Dit programma en het proces waarin dit tot stand gekomen is, kan daarmee beschouwd worden als een voorbeeld van de in de Drinkwaterwet bedoelde gezamenlijke zorgverplichting, zoals opgenomen in artikel 2.1 van de Drinkwaterwet.

De verdeling van verantwoordelijkheden voor de bescherming van de bronnen voor de openbare drinkwatervoorziening zijn gebaseerd op de verschillende wettelijke regelingen die een samenhang hebben met drinkwaterbescherming.

Een overzicht van de maatregelen is opgenomen in tabel 1.1. Hierin is aangegeven wie eindverantwoordelijke (E) is voor een maatregel, wie medewerking (M) verleent en voor welke partij het onderdeel is van de reguliere taken (R).

Het waterschap is verantwoordelijk voor de regie en treedt op als centraal aanspreekpunt voor alle betrokken partijen.

Afspraken over de uitvoering van de maatregelen zijn gemaakt langs de lijn van de wettelijke taken. Echter, bij de uitvoering van de projecten worden de verschillende doelgroepen aangesproken vanuit de rol die ze hebben ten aanzien van de oppervlaktewaterkwaliteit. Burgers, bedrijven en agrariërs hebben geen wettelijke taak ten aanzien van de bescherming van de oppervlaktewaterkwaliteit, maar vormen echter wel een belangrijke doelgroep bij diverse maatregelen.

Tabel 1.1 **Overzicht van het maatregelenprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa**

	Uitvoeringsmaatregelen	Waterschap Hunze en Aa's	Waterbedrijf Groningen	Provincie Drenthe	Provincie Groningen	Gemeenten	LTO	ANV Drenthe
1	Inzetten op voorlichting, bewustwording en verandering: opstellen PVA communicatie	E	M	M	M	M	M	M
1a	Website oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa			E				
1b	Film wat doet een druppel		E					
1c	Zichtbaarheid in het gebied vergroten			E				
1d	Communicatie alterra onderzoek "Gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa"	E						
1e	Communicatie van wetwijzigingen			E		R		
2	Voorlichting over alternatieven voor chemische bestrijdingsmiddelen	E				M		
3	Spuitsvrije zone meenemen bij gemeentelijke ruimtelijke plannen			E		R		
4	Alle gemeenten vrij van chemisch onkruidbeheer obv nieuwe wetgeving			E		R		
5	Aanpak riolering vindt plaats binnen samenwerking waterketen	E				R		
6a	Bewustwording particulieren: projectplan milieufederaties uitvoeren		E			M		
6b	Bewustwording jeugd: voorlichting in het (basis)onderwijs		E			M		
7	Actieve uitwisseling van kennis en innovatie tussen bedrijven binnen Drentsche Aa		E			M		
8	Binnen 2 jaar implementeren van duurzaam terreinbeheer obv nieuwe wetgeving			E				
9	Voorlichting en bewustwording provinciale omgevings verordening Drentsche Aa			E				
10	Akkerranden op meest effectieve plaatsen langs watervoerende sloten	E					M	M
11	Maatregelen verminderen afspoeling en uitspoeling	M					E	M
12	Duurzame maisteelt bevorderen: 5 satellietbedrijven in Drentsche Aa	M		E			M	M
13	Erfafspoeling op de kaart: uitvoeren erfemissiescans	M					E	M
14	Duurzame leleteelt bevorderen	M		E			M	M
15	Inzamelen niet meer toegestane middelen op een logisch moment	M	E	M		M	M	M
16	Actualisering van de spuitvrije zone binnen 2 jaar	M		E	M			
17	Actualiseren van de vul- en spoelplaatsen in het Drentsche Aa gebied	M	M	E			M	M
18	Coördinatie van handhaving waterschap en provincie en waterbedrijven	E	M	M				
19	Projectmonitoring effectiviteit maatregelen	E	M	M				
20	Actualiseren gebiedsdossier in 2018	E	M	M				
	M = verlenen medewerking							
	R = valt onder reguliere taken, geen extra kosten							
	E = Eindverantwoordelijke							

In 2018 vindt evaluatie plaats van de uitvoering van maatregelen uit dit uitvoeringsprogramma. Op basis van deze evaluatie worden nieuwe afspraken gemaakt door partijen over de realisatie van een duurzame oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa.

Het waterschap Hunze en Aa's, provincie Drenthe en waterbedrijf Groningen hebben afspraken gemaakt over de financiering van de maatregelen.

Globaal tijdspad uit te voeren maatregelen

In de praktijk is het niet mogelijk alle maatregelen tegelijkertijd uit te voeren. Daarom wordt ingezet op onderstaande globale tijdsplanning (zie tabel 1.2) waarbij de prioritering afhankelijk is van het aan kunnen sluiten bij lopende initiatieven en de effectiviteit van de maatregel.

- Voor maatregel **1 en 2, 6a en 6b en 9** wordt een communicatieplan opgesteld waarin de diverse onderdelen zijn opgenomen. 2015 wordt een opstartjaar om dit plan concreet op papier te zetten. Voor maatregel 6a en 6b ligt al een plan van Milieufederaties Groningen en Drenthe. In 2015 wordt dit plan concreet gemaakt. Uitvoering kan medio 2015 van start gaan. Gedurende de hele planperiode wordt aan communicatie gewerkt.
- Maatregel **3, 4 en 5** worden afgestemd met de ontwikkelingen in het waterketen proces.
- Maatregel **7 en 8** worden geïmplementeerd op basis van de wetgeving voor het behalen van maximale efficiëntie van de maatregel.
- Voor het uitvoeren van maatregel **12** wordt aangesloten bij het lopende project "Grondig boeren met mais". Maatregel **10** kan in 2015 voorbereid worden zodat bij het van start gaan van POP 3 water er een projectplan ligt, gedragen door het collectief van ANV Drenthe en LTO Noord. De maatregel kan dan meelopen gedurende de hele POP-3 periode van 2016-2021. Voor maatregel **11 en 13** ligt er de wens vanuit LTO om samen met de andere partijen in 2015 een DAW project op te starten. Zowel maatregel **13 als 14** hebben meer voorbereidingstijd nodig en worden in de loop van 2016 opgepakt.
- Maatregel **15** is door de provincie al in gang gezet en wordt in 2015/2016 uitgevoerd.

- Maatregel **16** vraagt een langer uitvoeringsperiode. Eind 2015 wordt hier een begin mee gemaakt. Het hele uitvoeringstraject vraagt ca. 2 jaar. Het streven is dit begin 2018 af te ronden.
- Maatregel **17** wordt in 2016 voorbereid, uitvoering vindt plaats in 2016/2017.
- Maatregel **18** vindt al plaats en wordt gedurende de uitvoeringsperiode van het uitvoeringsprogramma verder geprofessionaliseerd.
- Maatregel **19** kan plaatsvinden nadat een substantieel aantal maatregelen gestart zijn. De nulsituatie is al vastgelegd. Maatregelen worden vanaf 2016 uitgevoerd, projectmonitoring kan plaatsvinden vanaf 2017.
- Het actualiseren van het gebiedsdossier, maatregel **20**, vindt plaats in 2018.

Tabel 1.2 Globaal tijdschema van het maatregelenprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa

	Uitvoeringsmaatregelen	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Inzetten op voorlichting, bewustwording en verandering: opstellen PVA communicatie							
1a	Website oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa							
1b	Film wat doet een druppel							
1c	Zichtbaarheid in het gebied vergroten							
1d	Communicatie alterra onderzoek "Gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa"							
1e	Communicatie van wetwijzigingen							
2	Voorlichting over alternatieven voor chemische bestrijdingsmiddelen							
3	Spuitsvrije zone meenemen bij gemeentelijke ruimtelijke plannen							
4	Alle gemeenten vrij van chemisch onkruidbeheer obv nieuwe wetgeving							
5	Aanpak riolering vindt plaats binnen samenwerking waterketen							
6a	Bewustwording particulieren: projectplan milieufederaties uitvoeren							
6b	Bewustwording jeugd: voorlichting in het (basis)onderwijs							
7	Actieve uitwisseling van kennis en innovatie tussen bedrijven binnen Drentsche Aa							
8	Binnen 2 jaar implementeren van duurzaam terreinbeheer obv nieuwe wetgeving							
9	Voorlichting en bewustwording provinciale omgevings verordening Drentsche Aa							
10	Akkerranden op meest effectieve plaatsen langs watervoerende sloten							
11	Maatregelen verminderen afspoeling en uitspoeling							
12	Duurzame maïs teelt bevorderen: 5 satellietbedrijven in Drentsche Aa							
13	Erfafspoeling op de kaart: uitvoeren erfemissiescans							
14	Duurzame leleteelt bevorderen							
15	Inzamelen niet meer toegestane middelen op een logisch moment							
16	Actualisering van de spuitvrije zone binnen 2 jaar							
17	Actualiseren van de vul- en spoelplaatsen in het Drentsche Aa gebied							
18	Coördinatie van handhaving waterschap en provincie en waterbedrijven							
19	Projectmonitoring effectiviteit maatregelen							
20	Actualiseren gebiedsdossier in 2018							

Inhoudsopgave

Voorwoord

Managementsamenvatting

HOOFDSTUK 1.	INLEIDING	9
1.1	Aanleiding	9
1.2	Doel	10
1.3	Leeswijzer	10
HOOFDSTUK 2.	METHODIEK EN UITGANGSPUNTEN	11
2.1	Werkwijze	11
2.2	Rol gebiedsdossier in gebiedsproces	11
2.3	Gezamenlijk uitvoeringsprogramma	12
2.4	Zoekgebied maatregelen	12
2.5	Doelgroepen	13
2.6	Werkproces afleiding maatregelen	13
HOOFDSTUK 3.	MAATREGELEN	14
3.1	Algemene maatregelen	14
3.2	Gemeenten	16
3.3	Particulieren	16
3.4	Bedrijven/groenbeheerders	17
3.5	Landbouw	17
3.6	Waterbedrijf/provincie/waterschap	20
HOOFDSTUK 4.	PROJECTMANAGEMENT	22
4.1	Organisatie	22
4.2	Kwaliteit	23
4.3	Tijd	23

Bijlagen:

1. Samenvatting Gebiedsdossier oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa
2. Verslag 5 juni 2014 1^e sessie Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa
3. Verslag 18 november 2014 2^e sessie Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa
4. Wettelijk kader en bestuurlijke afspraken

HOOFDSTUK 1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

De KRW stelt dat met bestaande zuivering drinkwater volgens de geldende normen moet kunnen worden gemaakt vanuit grond- en oppervlaktewater. Daarnaast moeten waterlichamen beschermd worden om het niveau van zuivering voor de productie van drinkwater te verlagen. Bij de implementatie van de Kaderrichtlijn Water in het BKMW is dit vertaald in de volgende doelstelling (art. 12): de kwaliteit van grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie is gelegen verbetert zodanig dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd. Dit is een streefwaarde waaraan geen realisatiedatum is gekoppeld maar waar wel naartoe gewerkt moet worden. Om deze doelstellingen te halen, worden onder regie van provincies gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen opgesteld conform de afspraken in het Nationaal Water Overleg van 16 juni 2010, document: "Afspraken invoering gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening" (zie ook bijlage 2). Hoewel het waterschap Hunze en Aa's formeel als waterkwaliteitsbeheerder van een oppervlaktewaterwinning de regie van het gebiedsdossier en onderhavig uitvoeringsprogramma zou voeren, heeft de provincie Drenthe (in onderling overleg met het waterschap) deze rol op zich genomen. Hierover zijn in 2011 en 2014 schriftelijke afspraken gemaakt. De basis van deze afspraken zijn gerelateerd aan de Nationaal Water Overleg-afspraken van 16 juni 2010 ("Afspraken invoering gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening").

Gebiedsdossiers en Uitvoeringsprogramma

Het opstellen van gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's zijn KRW maatregelen, maar sluiten niettemin naadloos aan bij het provinciale grondwaterbeschermingsbeleid. Doel van het gebiedsdossier is het scheppen van een gemeenschappelijk inzicht in de factoren die van belang zijn voor de kwaliteit van het in te nemen oppervlaktewater ten behoeve van de drinkwaterproductie. Hierdoor ontstaat inzicht in de mogelijk aanwezige bronnen van verontreiniging (diffuse bronnen, lijnbronnen en puntbronnen) en de daarbij horende stoffen die het halen van de KRW-doelen in de weg staan. Door de risico's specifiek te analyseren, worden effectieve maatregelen geformuleerd.

Door dit proces gezamenlijk met de betrokken partijen te doorlopen bestaat er tevens een gedragen basis voor de noodzaak voor het nemen van deze uitvoeringsmaatregelen en het maken van afspraken om deze te realiseren. Deze uitvoeringsmaatregelen en het borgen van de uitvoering daarvan, zijn vastgelegd in dit uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa.

In het gebiedsdossier Drentsche Aa (19 november 2013, samenvatting zie bijlage 1) zijn de aanwezige bedreigingen geanalyseerd en vertaald naar risico's voor de oppervlaktewaterwinning. Voor de Drentsche Aa is de inventarisatie van de kenmerken en de belasting zoveel mogelijk op dezelfde wijze uitgevoerd als voor de overige grondwaterbeschermingsgebieden met een grondwaterwinning (zie hiervoor de 15 gebiedsdossiers van de grondwaterbeschermingsgebieden, opgeleverd en vastgesteld 8 februari 2011 provincie Drenthe). De basis voor de inventarisatie is de methodiek welke is beschreven in het rapport "'Risico-inventarisatie grondwaterbeschermingsgebieden in de provincie Drenthe", Royal Haskoning/Anantis, eindrapport 9S2683, 21 september 2007.

De grondwaterbeschermingsgebieden met een grondwaterwinning zijn door middel van een theoretische kwetsbaarheid van het watersysteem in combinatie met de mate van belasting van activiteiten aan maaiveld in kaart gebracht. De theoretische kwetsbaarheid is samengesteld uit een aantal kenmerken van een grondwaterwinning, zoals de dikte van de slecht doorlatende lagen, de verblijftijden van het grondwater ("afstand tot de winning in jaren").

Deze kenmerken zijn **niet** van toepassing op het grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa.

Het oppervlaktewater is sterk kwetsbaar doordat het een dynamisch systeem betreft met snelle afvoertijden. Menselijke beïnvloeding met een negatieve impact in het stroomgebied is direct merkbaar bij het innamepunt De Punt. Voor de analyse voor de oppervlaktewaterinring Drentsche Aa is dan ook een afwijkende methode gehanteerd: de analyse vindt plaats door de gemeten waterkwaliteit ter plaatse van het drinkwater innamepunt De Punt te beoordelen op:

- Of de risico's in beeld zijn
- Hoe ontwikkelt de belasting met onder andere gewasbeschermingsmiddelen zich
- Of er vanuit de kwaliteit aanwijzingen zijn voor beïnvloeding door punt- en lijnbronnen

Het gebiedsdossier oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa is in de periode 2012-2013 opgesteld door de provincie Drenthe in nauwe samenwerking met waterschap Hunze en Aa's en waterbedrijf Groningen. Gedeputeerde Staten van Drenthe hebben dit dossier 19 november 2013 vastgesteld. Het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van waterschap Hunze en Aa's hebben dit gebiedsdossier september 2013 voor kennisgeving aangenomen.

Op basis van de risico's die zijn opgenomen in het Gebiedsdossier oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa, worden maatregelen geformuleerd en opgenomen in onderhavig uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma zet een belangrijke stap in de richting van het veiligstellen van deze oppervlaktewaterwinning voor de toekomst en kan op draagvlak van de betrokken partijen rekenen.

1.2 Doel

Dit rapport betreft een uitvoeringsprogramma voor maatregelen die worden genomen om risico's voor de oppervlaktewaterwinning weg te nemen of te beperken. Hiermee wordt invulling gegeven aan de doelstellingen van de KRW en de doelstellingen van de deelnemende partijen voor deze drinkwaterwinning. Op basis van monitoring en evaluatie moet blijken in hoeverre met deze maatregelen de doelstellingen worden gehaald.

Het uiteindelijke doel **van alle maatregelen die opgenomen zijn in het Uitvoeringsprogramma** is:

- *50% minder overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden in **2018** ten opzichte van beginsituatie in 2012 (Gebiedsdossier oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa, 2013) bij het innamepunt. Concreet betekent dit maximaal 7 individuele overschrijdingen en maximaal 2 som overschrijdingen bij het innamepunt.*
- *95% minder overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden in **2023** ten opzichte van beginsituatie in 2012 (Gebiedsdossier oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa, 2013) bij het innamepunt. Concreet betekent dit maximaal 1 individuele overschrijding en geen som overschrijdingen bij het innamepunt.*

Hierbij wordt aangesloten bij de landelijke doelen opgenomen in de 2^e Nota Duurzaam Gewasbescherming (nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst). Dit beleid is tevens overgenomen in het tweede Stroomgebiedsbeheerplan van waterschap Hunze en Aa's (2016-2021) en in de Omgevingsvisie van provincie Drenthe.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de methodiek en uitgangspunten. In hoofdstuk 3 zijn de maatregelen opgenomen. In hoofdstuk 4 volgt een beschrijving van het projectmanagement.

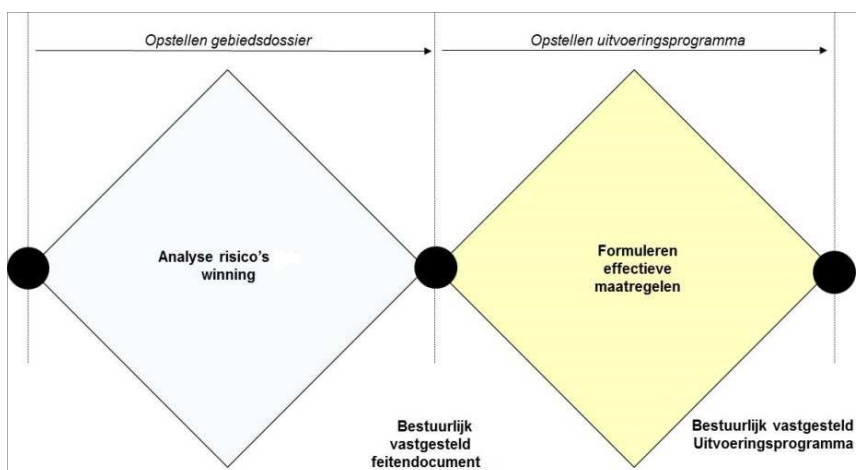
HOOFDSTUK 2. METHODIEK EN UITGANGSPUNTEN

2.1 Werkwijze

Centraal in het opstellen van een uitvoeringsprogramma staat de vraag met welke maatregelen de risico's van een drinkwaterwinning effectief kunnen worden weggenomen of beperkt en welke afspraken daarover met de projectpartners gemaakt kunnen worden.

Hoewel het waterschap Hunze en Aa's formeel als waterkwaliteitsbeheerder van een oppervlaktewaterwinning de regie van het uitvoeringsprogramma zou voeren, heeft de provincie Drenthe in onderling overleg met het waterschap de regierol op zich genomen. Hierover zijn in 2011 en in 2014 schriftelijke afspraken gemaakt. De basis van deze afspraken zijn gerelateerd aan de Nationaal Water Overleg-afspraken van 16 juni 2010 ("Afspraken invoering gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening").

De provincie Drenthe heeft niet gekozen voor een generieke aanpak om maatregelen toe te kennen aan risico's, maar heeft gekozen om de risico's en maatregelen van de oppervlaktewaterwinning te bespreken met alle betrokkenen in de omgeving van het Drentsche Aa gebied. Het uitvoeringsprogramma bevat derhalve afspraken over de uitvoering van specifieke maatregelen. Dit is schematisch weergegeven in figuur 2.

Figuur 2: Schematische weergave afspraken specifieke maatregelen van een winning

2.2 Rol gebiedsdossier in gebiedsproces

In de KRW wordt zowel vooruit gekeken – worden de doelen gehaald in de toekomst? – als achteruit gekeken – voldoen de grondwaterlichamen aan de goede toestand? Het vooruit kijken wordt karakterisering genoemd (de zogenaamde artikel 5 rapportage); het achteruit kijken is de beoordeling (opgenomen in het Stroomgebiedsbeheerplan - SGBP). Zowel karakterisering als beoordeling vindt plaats in cycli van zes jaar. Voor het opstellen van het gebiedsdossier is landelijk afgesproken dat – voor een kwetsbare winning – in 2012 een gebiedsdossier wordt opgesteld.

Het actualiseren van het gebiedsdossier volgt de cycli van de KRW. De actualisatie-frequentie is daarmee eens per zes jaar of zoveel vaker als ontwikkelingen dat noodzakelijk maken. Passend bij de wijze waarop het gebiedsdossier tot stand is gekomen, is het gebiedsdossier geen afgerond rapport, maar vormt het een levend document dat een instrument vormt binnen het gebiedsproces waarmee –

gezamenlijk met de projectpartners – de drinkwaterwinning duurzaam beschermd wordt en daarmee de drinkwatervoorziening duurzaam veiliggesteld wordt.

2.3 Gezamenlijk uitvoeringsprogramma

Dit uitvoeringsprogramma is tot stand gekomen in samenwerking met alle partijen die een belangrijke rol vervullen bij de bescherming van de oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa. Deze partijen zijn naast het waterschap Hunze en Aa's, het waterbedrijf Groningen en provincie Drenthe:

- provincie Groningen
- Gemeenten: vijf Drentse gemeenten (Aa en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Midden-Drenthe en Tynaarlo), en gemeente Haren
- Landbouw: LTO-Noord, ANV-Drenthe, BoerenNatuur, Boermarken, DAJK (Drents Agrarisch Jongeren Kontakt), Agrifirm, WPA Robertus
- Milieufederaties: NMF Drenthe, NMF Groningen
- Terrein behorende organisaties: GGZ Drenthe, Van Boeijenoord, NAM, TT-circuit, Verkeerspark Assen, Bonte Weaver, Ministerie van Economische Zaken te Assen, Golfterrein Glimmen, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Drents Landschap, Landschapsbeheer Drenthe, Drents Particulier Grondbezit, Natuurplatform Drentsche Aa, recreatiesector, NBEL
- Overige instanties: Rijkswaterstaat Noord-Nederland, Prorail, Waterleidingmaatschappij Drenthe, RUD Drenthe/Groningen, Veiligheidsregio Groningen/Drenthe

Dit programma en het proces waarin dit tot stand gekomen is, kan daarmee beschouwd worden als een voorbeeld van de in de Drinkwaterwet bedoelde gezamenlijke zorgverplichting om via maatregelen en preventieve bescherming de betrokken intrekgebieden geschikt te houden voor drinkwaterwinning.

Vanuit hun verantwoordelijkheid volgend uit respectievelijk de Wet Milieubeheer en de Drinkwaterwet, hebben het Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen en de provincie Drenthe een centrale rol gespeeld bij het tot stand komen van dit programma, waarbij het waterschap Hunze en Aa's conform landelijke afspraken eindverantwoordelijk is voor het 'aanleggen van het gebiedsdossier' als opgenomen in de Stroomgebied-beheerplannen Rijndelta en Eems. Het Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen en de provincie Drenthe hebben de totstandkoming van dit programma samen vormgegeven en hebben inhoudelijk bijgedragen aan dit uitvoeringsprogramma door onder meer relevante informatie van de drinkwaterwinning aan te leveren en door het analyseren van de risico's voor de drinkwaterwinning als basis voor het formuleren van effectieve maatregelen.

De verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden en plichten voor de bescherming van de bronnen voor de openbare drinkwatervoorziening zijn in verschillende wettelijke regelingen ondergebracht: de Wet Milieubeheer, de Drinkwaterwet, de Wet ruimtelijke ordening, de Wet bodembescherming en de Waterwet. De bescherming van de bronnen vindt tevens zijn grondslag in EU-richtlijnen als de KRW, de grondwaterrichtlijn, de drinkwaterrichtlijn, de nitraatrichtlijn. In bijlage 4 is een opsomming opgenomen van de belangrijkste verantwoordelijkheden en rollen voor partijen.

2.4 Zoekgebied maatregelen

In overleg met de projectpartners is afgesproken dat het zoekgebied voor de maatregelen het hele stroomgebied van de Drentsche Aa betreft, zoals ook gehanteerd wordt in het SBGP Drentsche Aa. Het betreft een sterk en dynamisch systeem met snelle afvoertijden.

2.5 Doelgroepen

Om de risico's voor de winning effectief te verminderen, is het nodig zoveel mogelijk actoren te bereiken die een rol spelen bij risicovolle activiteiten. Afspraken over de uitvoering van de maatregelen worden gemaakt langs de lijn van de wettelijke taken. Echter, bij de uitvoering van projecten worden de verschillende doelgroepen aangesproken vanuit de rol die ze hebben ten aanzien van de oppervlaktewaterkwaliteit. Burgers, bedrijven en agrariërs hebben geen wettelijke taak ten aanzien van de bescherming van de oppervlaktewaterkwaliteit, maar vormen een belangrijke doelgroep bij maatregelen als "Bewustwording en voorlichting".

2.6 Werkproces afleiding maatregelen

Voor het afleiden van de maatregelen zijn de volgende 6 stappen gezet:

1. Eerst is het gebiedsdossier opgesteld waarin de beoordeling van de risico's van de oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa is opgenomen en hier samengevat in bijlage 1. Het gebiedsdossier is een feitendocument.
2. In een eerste sessie op 5 juni 2014, zie bijlage 2, is de inhoud van het gebiedsdossier met de relevante partijen in het stroomgebied van de Drentsche Aa gedeeld. De aanwezigen konden tevens reactie geven op een eerste nog niet complete lijst van mogelijke maatregelen.
3. Een onafhankelijk onderzoek is uitgevoerd door Wageningen UR/Alterra naar de relatie tussen het aantreffen van gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa en mogelijk bronnen en routes (Gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa, Kruijne et al. 2015). Monitoringgegevens van het project "Schone Bron Drentsche Aa" en meetgegevens van het reguliere meetnet van Waterschap Hunze en Aa's en metingen van het waterbedrijf Groningen bij het innamepunt zijn hiervoor aangeleverd.
4. Op basis van de input van de eerste sessie en het hierboven genoemde rapport heeft de projectgroep (Waterschap Hunze en Aa's, waterbedrijf Groningen en provincie Drenthe) een concept Uitvoeringsprogramma (UP) opgesteld waarin de lijst met mogelijke maatregelen uitgewerkt zijn per doelgroep. Er zijn 5 doelgroepen onderscheiden: gemeenten, particulieren, bedrijven/ groenbeheerders, landbouw en belanghebbende waterpartijen (waterschap, waterbedrijf en provincie).
5. Tijdens een tweede gebiedsbijeenkomst op 18 november 2014 is het concept UP besproken met de gebiedsrelevante partijen, zie bijlage 3. De aanwezigen konden tevens reactie geven op een eerste nog niet complete lijst van mogelijke maatregelen.
6. De definitieve lijst van maatregelen is begin 2015 opgesteld na bilaterale overleggen met diverse belanghebbende partijen om zo een zo groot mogelijk draagvlak voor de te nemen maatregelen te verkrijgen.

HOOFDSTUK 3. MAATREGELEN

In onderstaande paragrafen worden de maatregelen besproken en toegelicht. Een overzicht van de maatregelen is weergegeven in tabel 1.1 op bladzijde 6.

3.1 Algemene maatregelen

1. Inzetten op voorlichting, bewustwording en verandering van waterkwaliteit beïnvloedend gedrag door middel van het opstellen van communicatieplan

Basis voor oppervlaktewaterbeheer en 'oppervlaktewatervriendelijk gedrag' door alle doelgroepen ligt in het begrijpen van de verbanden tussen gedrag en gevolgen voor de waterketen, het willen aanpassen van het gedrag en als derde het kunnen aanpassen het van het gedrag. Momenteel is dit voornamelijk gericht op het gebruik van chemische middelen als gewasbeschermingsmiddelen en onkruidbestrijdingsmiddelen.

In het te opstellen communicatieplan wordt duidelijk gemaakt welke middelen worden toegepast om de boodschap op de juiste manier over te brengen aan de doelgroep. Onderstaande maatregelen worden hier ook in opgenomen.

Het probleem begrijpen:

Om de gevolgen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen duidelijk te maken wordt een website gemaakt. Tevens zijn er mogelijkheden voor overige commerciële voorlichtingsactiviteiten.

a. Website (oppervlaktewaterwinning) Drentsche Aa

De website is gericht op alle doelgroepen. Op de site is alle informatie te vinden betreffende de oppervlaktewaterwinning. Bijv. kaart spuitvrije zones, welke projecten vinden er plaats voor de doelgroepen, metingen GBM in oppervlaktewater.

b. Film wat doet een druppel

Er wordt een film gemaakt die geschikt is voor alle doelgroepen. Deze film maakt duidelijk wat het risico is van een druppel gemorst middel. Voor het verspreiden van de film wordt een communicatieplan opgesteld. Voor het verspreiden kan worden aangesloten bij het plan van de milieufederaties uit maatregel 6. Landbouw en groenbeheerders moeten spuitlicentiebijeenkomsten bijwonen, daar kan de film vertoond worden.

c. Zichtbaarheid in het gebied vergroten

Het is belangrijk van alle doelgroepen om zich bewust te worden van de functies van het Drentsche Aa gebied (o.a. drinkwaterbron, Natura 2000, aangewezen nationaal park). Dit kan door in het gebied borden te plaatsen met uitleg, een mobiele applicatie die informatie op basis van GPS locatie geeft, etc. Dit sluit aan bij maatregel 1a en maatregel 6.

d. Communicatie Wageningen UR/ Alterra onderzoek "Gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa"

De opzet en resultaten van het Wageningen UR/ Alterra onderzoek moeten worden gecommuniceerd naar de doelgroepen in begrijpelijke taal. In de resultaten moeten de bronnen en routes worden beschreven.

e. Communicatie van wetswijzigingen

Vanuit het Rijk worden per november 2015 beperkingen opgelegd aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op verhardingen. Zowel particuliere als professionele gebruikers mogen vanaf dan geen chemische gewasbeschermingsmiddelen meer toepassen, zie figuur 3. Voor professionele gebruikers blijven voorsnog enkele uitzonderingsbepalingen gelden. Voor het gebruik in

groen gaat een verbod gelden vanaf november 2017. De intentie van het Rijk is dat op termijn een volledig chemievrije onkruidbestrijding dient te worden uitgevoerd. Zie ook <http://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/nieuws/gifvrij-onkruidbestrijden-al-per-2015-verplicht.9099322.lynkx>

De methoden die gebruikt worden voor het communiceren van de informatie wordt afgestemd op de doelgroep en wordt later vastgelegd. Er kan gedacht worden aan voorlichtingsbijeenkomsten, krantenberichten of een mobiele applicatie.

	<i>Professioneel gebruik</i>	<i>Particulier gebruik</i>
<i>Verhardingen</i>	verbod november 2015	verbod november 2015
<i>Overige terreinen</i>	verbod november 2017	minimaliseren risico's en omvang gebruik
Gelimiteerde uitzonderingen op het verbod voor professioneel gebruik: <i>Verhardingen</i> - veiligheidsvoorschriften verplichten aantoonbaar tot bestrijding; chemische bestrijding is technisch de enige mogelijkheid <i>Overige terreinen</i> - sport- en golfterreinen - siertuinen - recreatiebedrijven - lastige situaties, de bestrijding van bijvoorbeeld Amerikaanse vogelkers, Aziatische boktor of eikenprocessierups Uitvoering initiatieven om aantal uitzonderingen voor overige terreinen te minimaliseren, zoals Green Deals, Innovatieagenda en Kennisplatform.		

Figuur 3: Nieuwe wettelijke maatregelen gewasbeschermingsmiddelen¹

Het probleem willen oplossen:

Bij particulieren is onbekend in hoeverre ze het belangrijk vinden om minder gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. Bij een aantal bedrijven is er de wil om minder milieubelastende middelen te gebruiken en bij de overheidsinstanties zijn afspraken vastgelegd over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in het teken van duurzaamheid.

Het probleem kunnen oplossen:

Door kennis over alternatieven openbaar te maken kan een groter draagvlak worden gecreëerd voor duurzame bestrijdingsmethoden. Hierdoor wordt het inzicht in alternatieven voor huidige technieken vergroot.

De bedrijven die er voor gekozen hebben duurzamere gewasbeschermingsmiddelen te willen gebruiken zijn bekend met de alternatieven en weten inmiddels beter wat wel en niet kan. Door deze kennis te verspreiden kan een groter draagvlak worden gecreëerd voor duurzame bestrijdingsmethoden. Hierdoor wordt het inzicht in alternatieve voor huidige technieken vergroot.

¹ <http://www.wageningenur.nl/nl/show/Kabinetsvoorstel-Gewasbescherming-buiten-de-landbouw-aangepast.htm>

2. Voorlichting over alternatieven voor chemische gewasbeschermingsmiddelen

Het doel van deze maatregel is om de overstap van chemische gewasbeschermingsmiddelen naar milieuvriendelijkere alternatieve gewasbeschermingsmiddelen makkelijker te maken voor zoveel mogelijk partijen.

- a. Kennis over alternatieve bestrijdingsmethoden wordt beschikbaar gemaakt voor particulieren en professionele gebruikers. Hierbij worden de voor- en nadelen van verschillende opties duidelijk. Dit gebeurt op basis van input van Rijkswaterstaat en het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.
- b. Gekeken wordt naar synergie- en samenwerkingsmogelijkheden, en hier te bemiddelen waar nodig. Firma's die groenverzorging in hun pakket hebben worden hierbij benaderd om draagvlak te creëren bij hun werknemers en expert advies in te winnen.

3.2 Gemeenten

3. Spuitvrije zone meenemen bij gemeentelijke ruimtelijke plannen

Bij nieuwe plannen en ruimtelijke ontwikkelingen van de gemeenten zijn de gemeenten zich bewust van het gebied waar ze zich in bevinden. In aansluiting op het actualiseren van de spuitvrije zones (maatregel 16) nemen de gemeenten de spuitvrije zones op in toekomstige gemeentelijke bestemmingsplannen. Voorlichting bij gemeenten over kwetsbaarheid gebied, ligging spuitvrije zones en voormalige puntbronnen is onderdeel van het communicatieplan. Informatie hierover wordt beschikbaar gemaakt op één website (maatregel 1a).

4. Alle gemeenten vrij van chemisch onkruidbeheer binnen 5 jaar

Het doel van deze maatregel is om de invloed van gewasbeschermingsmiddelen toegepast in stedelijk gebied, op de oppervlaktewaterkwaliteit van de Drentsche Aa te minimaliseren.

- a. Het implementeren van wetswijzigingen die ingaan per november 2015 en november 2017, zie maatregel 1 e.
- b. Inzetten op minimaliseren van risico's en omvang gebruik voor onverharde terreinen beheerd door particulieren door het geven van voorlichting over invloed van gebruik en alternatieven voor chemische middelen.

5. Aanpak riolering vindt plaats binnen samenwerking waterketen

Deze maatregel vindt plaats binnen de samenwerking in de waterketen waar gemeenten, waterschap en waterbedrijf samenwerken aan een doelmatig beheer van de waterketen. Hierin worden ook de potentiële risico's van stedelijke riolering op de oppervlaktewaterkwaliteit van de Drentsche Aa beschouwd.

3.3 Particulieren

6. Bewustwording voor particulieren

Het merendeel van niet-landbouw gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is afkomstig van particulieren (66 %). Per 1 november 2015 is het particulieren verboden om nog middelen te gebruiken voor verhard terrein, echter voor onverharde terreinen is geen verbod. Er is voor onverharde terreinen wel een inspanningsverplichting voor minimalisatie van de risico's en omvang van de risico's. Het doel van deze maatregel is om door voorlichting over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen het gedrag van particulieren te veranderen. Zie maatregel 1a en 1b en hieronder over bewustwording en educatie, de wetswijzigingen (zie maatregel 1c) en de alternatieven (zie maatregel 2).

a. Plan milieufederaties

De milieufederaties van Groningen en Drenthe hebben gezamenlijk een plan gemaakt, “heerlijke heldere waterkwaliteit” wat goed aansluit op dit uitvoeringsprogramma. Dit plan is gericht op het vergroten van het bewustzijn bij particuliere gebruikers en het minimaliseren van gebruik op particuliere verhardingen. De regie van dit plan ligt bij de milieufederaties en zij worden in de uitvoering ondersteund door provincie, gemeenten, waterschap en waterbedrijf.

Bij acties wordt gedacht aan het gebruik van beelden en symboliek, een inwissel actie van huidige middelen tegen een gezonder alternatief, wijk gerichte educatie en het benaderen van tuincentra. Bij de uitvoering van dit plan kan gebruik worden gemaakt van het materiaal wat behoort onder maatregel 1 en daarnaast aansluiten bij bestaande initiatieven.

b. Voorlichting aan (basis)onderwijs

Belangrijk is ook dat in het lager onderwijs leerlingen bewust worden gemaakt van de risico's van stoffen op het milieu en dat we zuinig moeten zijn met onze bronnen voor de drinkwatervoorziening. Met IVN Drenthe/ Groningen wordt thans een lesprogramma ontwikkeld om leerlingen in het basisonderwijs voor te lichten over het belang van schoon drinkwater vanuit de campagne “Zonder is gezonder”.

3.4 Bedrijven/groenbeheerders

7. Actieve uitwisseling van kennis en innovatie bij bedrijven

Het doel van deze maatregel is om bedrijven en groenbeheers actief te laten mee werken aan het minimaliseren van de negatieve gevolgen van hun groenbeheer, en deze actieve houding stimuleren door hun overstap naar milieuvriendelijke alternatieven te vergemakkelijken.

- a. Bedrijven en groenbeheerders laten een (pro)actieve houding zien bij het uitwisselen van kennis en innovatie op het gebied van milieuvriendelijk groenbeheer. Dit sluit aan bij maatregel 2.
- b. Door bedrijven wordt gekeken naar welke input van een bedrijf noodzakelijk is om over te gaan om milieuvriendelijkere alternatieven. De bedrijven kijken gezamenlijk met de eindverantwoordelijken naar hoe de negatieve effecten te verminderen. Hierbij staan partijen naast elkaar om samen tot oplossingen te komen.

8. Binnen 2 jaar implementeren van duurzaam terreinbeheer op basis van nieuwe wetgeving/ aansturen op Green Deals

Zoals onder maatregel 1e aangegeven vindt per november 2015 en november 2017 wetswijzigingen plaats voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen onder professionele gebruikers. Deze wetswijzigingen worden door bedrijven en groenbeheerders binnen 2 jaar geïmplementeerd. Zij kunnen hierbij ondersteund en geïnspireerd worden door vernoemingen onder maatregelen 1a, 2 en 7 en door de overheid gestimuleerde Green Deals. Hierover is meer te vinden op de volgende webiste:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-economie/green-deal>

3.5 Landbouw

Voor alle maatregelen geldt dat grondgebruikers er voordeel bij moeten hebben en er minimaal geen last van hebben. Op deze wijze is er voldoende draagvlak bij de landbouwsector om met maatregelen aan de slag te gaan.

9. Voorlichting en bewustwording over Provinciale OmgevingsVerordening Drentsche Aa

Het doel van deze maatregel is dat voor elke grondeigenaar, huurder/pachter in het Drentsche Aa gebied de regels gemakkelijk vindbaar zijn. Hiermee wordt bereikt dat minder middelen in het oppervlaktewater terecht komen en minder overtredingen van de POV plaatsvinden.

Er komt een aparte website (zie maatregel 1a) met alle ins en outs en do's en don'ts ten aanzien van de Provinciale Omgevingsverordening (POV) Drentsche Aa. Hierop is alle basis informatie gemakkelijk te vinden en benaderbaar. Het plaatsen van links op diverse sites van andere organisaties helpt om de website meer bekendheid te geven. Daarnaast worden andere communicatiemiddelen gebruikt om de website bekendheid te geven, zie het communicatieplan onder maatregel 1.

Actieve benadering van de agrariërs door bijvoorbeeld een brief te sturen waarin aangegeven wordt dat er spuitvrije zones gelden in hun werkgebied en zij daar een vergoeding voor aan kunnen vragen. Dit moet er ook voor zorgen dat de agrariërs werkzaam in het gebied, eenvoudiger aanspraak kunnen maken op deze vergoeding.

10. Akkerranden

Het doel is om binnen 5 jaar 50 km diverse typen akkerranden te realiseren op de meest risicovolle locaties. De akkerranden zorgen voor een bufferende werking zowel voor directe drift als ook voor het tegengaan van laterale afspoeling van het perceel. Daar waar geen drainage aanwezig is wordt ook uitspoeling verminderd door toepassing van randen.

Speciale type FAB randen (Functionele Agro Biodiversiteit) zorgen tevens, mits goed begeleid, voor vermindering van het gebruik van insecticiden in de teelt van graan, bollen en aardappelteelt. De FAB randen trekken namelijk natuurlijke plaagbestrijders aan.

Voor een succesvolle toepassing van akkerranden moeten zaken goed geregeld zijn:

- Voor de agrariërs is duidelijk welk type randen mogen worden toegepast, en welke beheer op de akkerranden is toegestaan.
- De rand moet goed inpasbaar zijn in het teeltplan (=maatwerk), hierbij is een rol voor het Collectief weggelegd (samenwerking ANV Drenthe, LTO en DAJK).
- De akkerrand mag geen onkruiddruk opleveren in een volgteelt. Mengsamenstelling per teelt/ teeltplan samenstellen. Een teelthandleiding voor akkerranden is wenselijk.
- Toepassing van de randen daar waar het meest effect te verwachten is (afhankelijk van soort teelt en van gevoeligheid voor afspoeling/ uitspoeling).
- De vergoeding van de akkerranden moet marktconform zijn.

Door middel van projectmonitoring kan het effect vastgesteld worden van de randen op de waterkwaliteit. Onderzoek naar of het wel of niet maaien van het talud invloed heeft op de emissie naar het slootwater, kan aanvullend op akkerranden worden uitgevoerd. Als dit het geval is dan kan deze maatregel gestimuleerd worden.

11. Maatregelen vermindering afspoeling en uitspoeling

Het uiteindelijke doel is om binnen 5 jaar de bodem op 75 % van meest risicovolle percelen en teelten in het stroomgebied te verbeteren door uit- en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen te minimaliseren.

Om dit te bereiken worden de volgende stappen voorgesteld:

1. Het **verzamen van alle kennis** die er ligt op het gebied van uit- en afspoeling. Er zijn door diverse waterschappen experimenten met detail metingen gedaan (Landbouw op peil). In het Stowa rapport "De invloed van bodemstructuur op het watersysteem" (2013) is op een rij gezet wat de meerwaarde is van een goede bodem voor vermindering van de afspoeling. Cursussen

met boeren zoals “bodem in zicht” maken duidelijk dat ook voor boeren de bodem vaak een grote onbekende is. In studiegroepen brengen we gericht de **kennis bij de boeren** en wisselen ze ervaringen met maatregelen onderling uit. Een overzicht van maatregelen en de effecten worden gepresenteerd door inhoudelijk deskundigen. Er wordt gewerkt aan bewustwording.

2. Uiteindelijk brengen de boeren de opgedane kennis in praktijk. Uitwisseling van opgedane ervaringen in studiegroepen zorgen ervoor dat maatregelen op waarde worden geschat en elke boer in kan schatten wat voor zijn specifieke bedrijf de beste maatregelen zijn (bewust en bekwaam).

Belangrijk hierbij is ook dat een kosten- en batenanalyse wordt uitgevoerd zodat voor de agrariër duidelijk is wat de economische invloed is van de maatregelen voor het bedrijf.

LTO-Noord heeft onder verwijzing naar een projectaanpak in Fryslân te kennen gegeven te willen bevorderen dat deze maatregel, onder de voorwaarde van lokaal draagvlak, samen met de ander partijen opgepakt wordt als een DAW-(Deltaplan Agrarisch Waterbeheer) project.

12. Duurzame maïsteelt bevorderen

Op het proefbedrijf Kooyenburg te Marwijksoord draait sinds 3 jaar het project “Grondig boeren met Mais”². In het onderzoek van Wageningen UR/Alterra (“Gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa”, 2015) is een duidelijke link gelegd met het aantreffen van middelen in de Drentsche Aa en de maïsteelt in het gebied. Daarbij spelen naast drift ook af- en uitspoeling een rol. “Grondig boeren met mais” zet in op een duurzame teelt van mais, waarbij inzet van vanggewassen na de teelt en onderzaaien met gras belangrijke pijlers vormen. Het verhogen van het organisch stofgehalte van de bodem en daarmee het plaag bestrijdend vermogen van de bodem vormen hier tevens onderdeel van.

Doel binnen het Uitvoeringsprogramma is om binnen 2 jaar 5 satellietbedrijven in het stroomgebied van de Drentsche Aa te hebben, die begeleid worden vanuit het project. Vanuit de satellietbedrijven kunnen binnen 5 jaar alle maïstelers in het gebied kennis maken met duurzame teeltmethodes van maïs. Om te zorgen dat geschikte bedrijven gevonden worden voor de satellietbedrijven wordt gebruik gemaakt van de lokale kennis van en contacten met vertegenwoordigers van LTO, ANV Drenthe, DAJK en erfbetreders van diverse firma's (Agrifirm, WPA Robertus, For farmers etc.).

De spelregels voor satelliet bedrijven worden beschreven in het projectplan “Grondig boeren met mais”. Er vindt cijfermatige onderbouwing van duurzame maïsteeltsystemen plaats op het onderzoek- en proefbedrijf Kooyenburg. Communicatie van resultaten verloopt via het communicatieplan van het project “Grondig boeren met mais”.

13. Erfafspoeling op de kaart

Uit diverse onderzoeken elders komt naar voren dat het erf een belangrijke bron is voor afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen richting het oppervlaktewater. Bewustwording is van belang (op 70% van de bezochte bedrijven in het project “Aanpak puntemissies”, blijkt dat het erf nog niet op orde is) en kennisverspreiding.

Om “erfafspoeling” nader te onderzoeken, worden de volgende 3 stappen onderscheiden:

- de kennis die hieromtrent aanwezig is op een rij zetten. Daarvoor kan geput worden uit projecten als Water ABC, de toolbox kaarten (ontwikkeld door Nefyto en de Unie van waterschappen), het digitale kennisloket erfafspoeling en bestaande kennis bij adviesbureaus. Ook kennis over mogelijkheden om spoelwater te zuiveren met verschillende systemen hoort hier bij.
- Deze kennis moet bij de gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen gebracht worden. Onlangs is een film tot stand gekomen dat ook hierover gaat (“Emissie...ook niet op het erf”, CLM) die hiervoor ingezet kan worden. Een onderdeel vormt het uitvoeren van een Erfemissiescan door adviesbureaus met ervaring op dit gebied.

² <http://www.agrifirm.com/agrifirm-feed/melkvee/thema/maïsteelt/grondigboerenmetmaïs>

- Het uiteindelijke doel is: binnen 2 jaar zijn alle landbouwbedrijven bezocht door een voorlichter en zijn boeren bewust van de bijdrage van de route “erfafspoeling”. Binnen 6 jaar zijn alle erven op orde wat betreft erfinrichting

Met deze maatregel wordt aangesloten bij het initiatief van LTO voor het ontwikkelen en toepassen van een erfemissiescan. Deze scan kan in het Drentsche Aa gebied breed worden ingezet om akkerbouwers bewust te maken van bronnen en routes van verontreiniging van oppervlaktewater vanaf het erf.

14. Duurzame lelieteelt bevorderen

De laatste jaren neemt de lelieteelt in omvang toe in het Drentsche Aa gebied (Monitoringsrapportage Nationaal Beek en Esdorpen landschap, 2014). Bekend is dat in deze teelt veel gewasbeschermingsmiddelen toegepast worden. Gemiddeld wordt 7,4 kg/ha aan middelen gebruikt, in de lelieteelt is dat 134,6 kg per ha. (Nieuwe Oogst .nu, 9 dec. 2014).

LTO landelijk heeft onlangs een **actieplan gewasbescherming gelanceerd** waarin ook de bollenteelt wordt genoemd. Doel is deze teelt te verduurzamen in samenwerking met de brancheorganisatie de KAVB (Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur). Genoemde maatregelen om zo reductie in middelen te bewerkstelligen zijn onder andere milieuvriendelijke methode van reiniging bollen en het coaten van bloembollen.

Het uiteindelijke doel van het actieplan van LTO is: de milieubelasting van het oppervlaktewater te verminderen met 75 % in 2018 en 98% in 2023.

3.6 Waterbedrijf/provincie/waterschap

15. Inzamelen van niet meer toegestane middelen op een logisch moment (“Bezem door de middelenkast”)

Hierbij wordt aangesloten bij het lopend project welke voortvloeit uit het Uitvoeringsprogramma van de grondwaterwinningen in Drenthe (14 februari 2014).

CLM zorgt voor de uitvoering met medewerking van diverse partijen (Agrifirm, gemeenten etc.) voor alle doelgroepen. Het bepalen van het moment van inzameling en de frequentie sluit aan bij het tijdstip van het ingaan van wetswijzigingen.

16. Actualiseren van de spuitvrije zones binnen 2 jaar.

Sinds circa 15 jaar is de provinciale omgevingsverordening met betrekking tot de spuitvrije zone van kracht. Gezien de vele ruimtelijke ontwikkelingen die plaats hebben gevonden gedurende de 15 jaar en de komende jaren zullen plaats vinden, verdient deze aanwijzing spuitvrije zone/grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa een actualiseringsslag. Hierin worden ook de resultaten van het Wageningen UR/Alterra onderzoek “Gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa, 2015” meegenomen.

17. Actualiseren van de vul- en spoelplaatsen in het Drentsche Aa gebied

Om verontreiniging van het oppervlaktewater in het Drentsche Aa gebied te voorkomen heeft de provincie Drenthe ten behoeve van de Boermarken binnen het Drentsche Aa gebied vulplaatsen aangelegd.

Vulplaats

Een **vulplaats** is een locatie waar met landbouw materieel wat gebruikt wordt om gewasbeschermingsmiddelen toe te passen, water wordt ingenomen. Het water wordt gebruikt als middel om de geconcentreerde chemicaliën in de juiste mengverhouding voor toepassing ten behoeve van de gewasbescherming te brengen. De gewasbeschermingsmiddelen worden vervolgens op de te beschermen percelen door middel van versproeien of vernevelen verspreid.

Op dit moment zijn in het Drentsche Aa gebied circa 23 vul- en spoelplaatsen verspreid aanwezig. Hier kunnen spuitmachines gevuld worden met water vanuit de vultank. De vultank is een bovengrondse stalen opslagtank en wordt door het waterbedrijf gevuld met water afkomstig uit het drinkwaternet. De inrichting en de informatievoorziening van de plaatsen is toe aan een update en upgrade, toegespitst op de huidige landbouwpraktijk. Een aanvulling op deze maatregel kan zijn om de huidige vulplaatsen geschikt te maken om ook te spoelen (met reinigingsfilter / helofytenfilter). Dit hoeft niet bij alle vulplaatsen, maar verdeeld over het gebied (aantal bespreken met sector en af laten hangen van betaalbaarheid/ uitvoerbaarheid).

18. Coördinatie van handhaving waterschap en provincie en waterbedrijf.

Doel van deze maatregel is om de handhaving efficiënter en effectiever te organiseren en op elkaar af te stemmen. Dit kan door het bevoegd gezag minimaal 1x per jaar informatie uit te laten wisselen over de handhaving in het gebied.

19. Monitoring

Monitoring valt te verdelen onder effect- en projectmonitoring waarvan het doel is om vast te stellen of de genomen maatregelen effect hebben. Daarnaast vindt het standaardmonitoringsprogramma van de waterkwaliteit plaats door waterbedrijf Groningen en waterschap Hunze en Aa's.

Als derde vindt een monitoringsonderzoek plaats naar de mogelijke invloed van grondwater (via kwel) op het oppervlaktewater in relatie tot de gewasbeschermingsmiddelen. De meetresultaten worden met de belanghebbende partijen in het gebied gedeeld. Daarnaast vindt kennisuitwisseling plaats met landelijke partijen als het CTGB, VEWIN, LTO, Unie van waterschappen etc.

20. Actualiseren gebiedsdossier in 2018

Afgestemd op de cyclus van de KRW is een actualisatie van het gebiedsdossier voorzien in 2018.

Aan de hand van monitoringgegevens en uitgevoerde maatregelen wordt vastgesteld of de koers juist is om de doelen te halen en of de juiste maatregelen worden genomen.

Met betrekking tot potentiële bodemverontreinigingslocaties, puntbronnen, wordt aangesloten bij de Wet bodembescherming en het Bodemconvenant. De in het gebiedsdossier genoemde (potentiële) bodemverontreinigingslocaties verlopen via het zogenaamde Bodem-spoor en worden via dat spoor opgepakt. Een evaluatie hiervan volgt in de actualisatie van het gebiedsdossier.

4.1 Organisatie

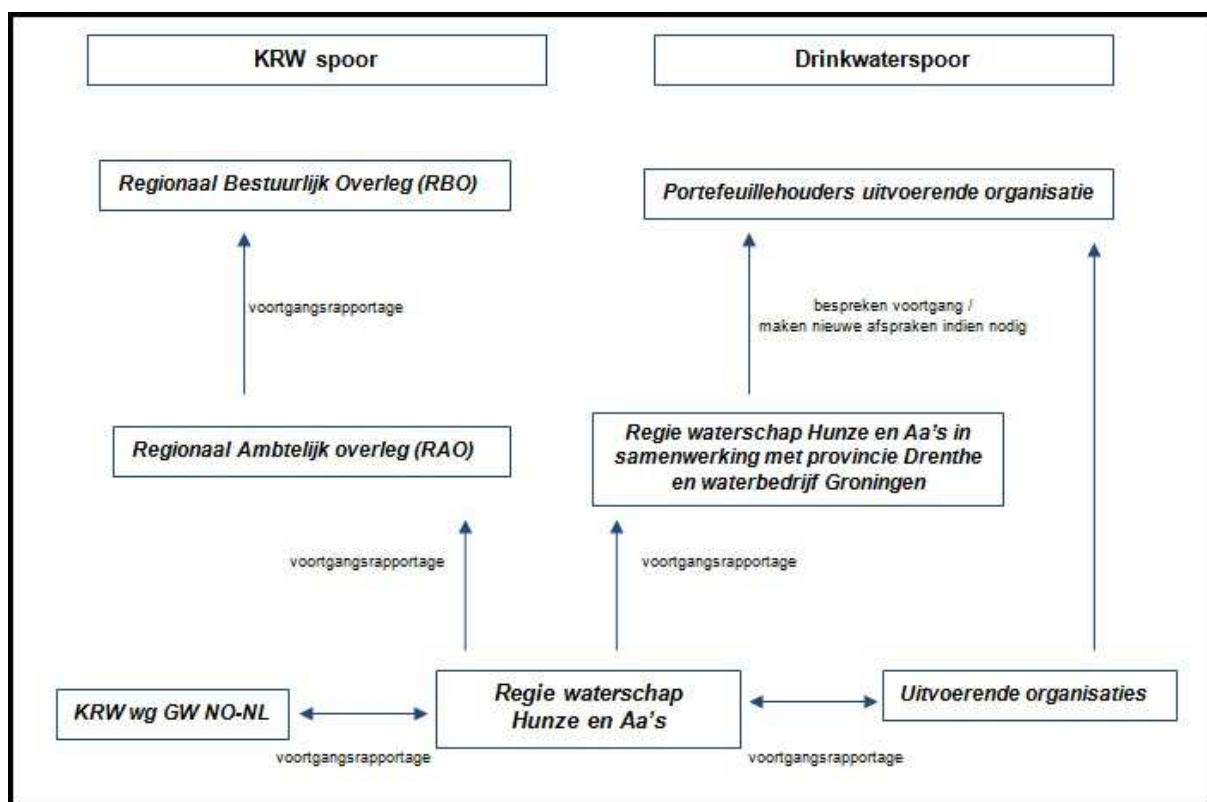
Diverse organisaties zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van maatregelen op het gebied van de duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening. Hierbij zijn twee min of meer parallelle sporen aan de orde:

- Het drinkwaterspoor.
- Het KRW-spoor.

Het drinkwaterspoor is aan de orde omdat binnen dit spoor het duurzaam veiligstellen van de drinkwatervoorziening binnen Nederland georganiseerd en geborgd is. Het KRW-spoor is hieraan toegevoegd, omdat de maatregelen in het kader van de gebiedsdossiers – ook – genomen worden om de KRW-doelstellingen te realiseren.

De organisatiestructuur die hierbij past is een structuur die aansluit bij bestaande structuren en verantwoordelijkheden. De structuur sluit aan bij het regionaal bestuurlijke (RBO) en ambtelijk overleg (RAO) Rijn Noord/Nedereems en Rijn Oost (inclusief het voormalig Rijn-Midden). Waterschap Hunze en Aa's verzorgt de coördinatie en voortgangsbewaking.

In figuur 4 is de organisatiestructuur weergegeven die wordt gehanteerd voor dit uitvoeringsprogramma. De ambtelijke vertegenwoordigers van de betrokken partijen zijn vertegenwoordigd in de uitvoerende organisaties.

Figuur 4: Overzicht organisatiestructuur om de uitvoering van de maatregelen te borgen

Spin in het web is Waterschap Hunze en Aa's. Het waterschap stelt een team samen dat verantwoordelijk is voor uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa. De uitvoerende organisaties rapporteren minimaal een keer per jaar over de voortgang van de uitvoering van maatregelen aan het team van het waterschap middels een voortgangsrapportage. De rapportage zal doelmatig worden ingevuld waarbij de minimaal nodige informatie wordt gevraagd om de voortgang goed te kunnen bewaken.

Waterschap Hunze en Aa's rapporteert jaarlijks de voortgang van het uitvoeren van de maatregelen aan het RAO en het RBO, aangezien het gaat om het uitvoeren van KRW-maatregelen. In aanvulling hierop wordt de voortgang gerapporteerd en besproken binnen de KRW-werkgroep grondwater/ oppervlaktewater Noordoost Nederland. Hiermee is ook de afstemming met de aanpak en voortgang binnen de overige provincies en KRW-stroomgebieden in Noordoost Nederland (Overijssel, Fryslân, Groningen en Gelderland) geregeld. Daarnaast informeert het waterschap de verantwoordelijke portefeuillehouders van het waterschap Hunze en Aa's, de provincie Drenthe en van Waterbedrijf Groningen over de voortgang. De voortgangsrapportage wordt jaarlijks ter informatie rondgestuurd aan de portefeuillehouders van alle uitvoerende partijen.

Maken van nieuwe afspraken

Indien het nodig is om bijvoorbeeld na monitoring en evaluatie nieuwe afspraken te maken worden de afspraken voorbereid op initiatief van waterschap Hunze en Aa's met de uitvoerende organisaties. Deze afspraken worden uiteindelijk bestuurlijk vastgelegd door de bestuurlijke vertegenwoordigers van de betrokken organisaties.

Achterblijven van de uitvoering van maatregelen

Wanneer afwijkingen worden geconstateerd in de uitvoering van maatregelen wordt allereerst geprobeerd dit ambtelijk op te lossen. Als dat niet lukt, zal waterschap Hunze en Aa's in overleg treden met het verantwoordelijke dagelijks bestuurslid van het waterschap. Indien nodig wordt de achterstand in uitvoering besproken tussen de betrokken portefeuillehouders van de uitvoerende organisaties.

4.2 Kwaliteit

De kwaliteitscontrole voor het uitvoeren van maatregelen vindt plaats door het team van het waterschap op basis van informatie van de uitvoerende organisaties. De gewenste kwaliteit is opgenomen in hoofdstuk 3 bij de beschrijving van de maatregelen.

4.3 Tijd

In 2018 vindt er een evaluatie plaats van de uitvoering van maatregelen uit dit uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma loopt door tot en met 2021.

Globaal tijdspad uit te voeren maatregelen

In de praktijk is het niet mogelijk alle maatregelen tegelijkertijd uit te voeren. Daarom wordt ingezet op onderstaande globale tijdsplanning (zie tabel 1.2) waarbij de prioritering afhankelijk is van het aan kunnen sluiten bij lopende initiatieven en de effectiviteit van de maatregel.

- Voor maatregel **1 en 2, 6a en 6b en 9** wordt een communicatieplan opgesteld waarin de diverse onderdelen zijn opgenomen. 2015 wordt een opstartjaar om dit plan concreet op papier te zetten. Voor maatregel 6a en 6b ligt al een plan van Milieufederaties Groningen en Drenthe.

In 2015 wordt dit plan concreet gemaakt. Uitvoering kan medio 2015 van start gaan. Gedurende de hele planperiode wordt aan communicatie gewerkt.

- Maatregel **3, 4 en 5** worden afgestemd met de ontwikkelingen in het waterketen proces.
- Maatregel **7 en 8** worden geïmplementeerd op basis van de wetgeving voor het behalen van maximale efficiëntie van de maatregel.
- Voor het uitvoeren van maatregel **12** wordt aangesloten bij het lopende project “Grondig boeren met mais”. Maatregel **10** kan in 2015 voorbereid worden zodat bij het van start gaan van POP 3 water er een projectplan ligt, gedragen door het collectief van ANV Drenthe en LTO Noord. De maatregel kan dan meelopen gedurende de hele POP-3 periode van 2016-2021. Voor maatregel **11 en 13** ligt er de wens vanuit LTO om samen met de andere partijen in 2015 een DAW project op te starten. Zowel maatregel **13 als 14** hebben meer voorbereidingstijd nodig en worden in de loop van 2016 opgepakt.
- Maatregel **15** is door de provincie al in gang gezet en wordt in 2015/2016 uitgevoerd.
- Maatregel **16** vraagt een langer uitvoeringsperiode. Eind 2015 wordt hier een begin mee gemaakt. Het hele uitvoeringstraject vraagt ca. 2 jaar. Het streven is dit begin 2018 af te ronden.
- Maatregel **17** wordt in 2016 voorbereid, uitvoering vindt plaats in 2016/2017.
- Maatregel **18** vindt al plaats en wordt gedurende de uitvoeringsperiode van het uitvoeringsprogramma verder geprofessionaliseerd.
- Maatregel **19** kan plaatsvinden nadat een substantieel aantal maatregelen gestart zijn. De nulsituatie is al vastgelegd. Maatregelen worden vanaf 2016 uitgevoerd, projectmonitoring kan plaatsvinden vanaf 2017.
- Het actualiseren van het gebiedsdossier, maatregel **20**, vindt plaats in 2018.

Tabel 1.2 Globaal tijdspad van het maatregelenprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa

	Uitvoeringsmaatregelen	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Inzetten op voorlichting, bewustwording en verandering: opstellen PVA communicatie							
1a	Website oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa							
1b	Film wat doet een druppel							
1c	Zichtbaarheid in het gebied vergroten							
1d	Communicatie alterra onderzoek "Gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa"							
1e	Communicatie van wetswijzigingen							
2	Voorlichting over alternatieven voor chemische bestrijdingsmiddelen							
3	Spuitsvrije zone meenemen bij gemeentelijke ruimtelijke plannen							
4	Alle gemeenten vrij van chemisch onkruidbeheer obv nieuwe wetgeving							
5	Aanpak riolering vindt plaats binnen samenwerking waterketen							
6a	Bewustwording particulieren: projectplan milieufederaties uitvoeren							
6b	Bewustwording jeugd: voorlichting in het (basis)onderwijs							
7	Actieve uitwisseling van kennis en innovatie tussen bedrijven binnen Drentsche Aa							
8	Binnen 2 jaar implementeren van duurzaam terreinbeheer obv nieuwe wetgeving							
9	Voorlichting en bewustwording provinciale omgevings verordening Drentsche Aa							
10	Akkerranden op meest effectieve plaatsen langs watervoerende sloten							
11	Maatregelen verminderen afspoeling en uitspoeling							
12	Duurzame maïs teelt bevorderen: 5 satellietbedrijven in Drentsche Aa							
13	Erfafspoeling op de kaart: uitvoeren erfemissiescans							
14	Duurzame leleteelt bevorderen							
15	Inzamelen niet meer toegestane middelen op een logisch moment							
16	Actualisering van de spuitvrije zone binnen 2 jaar							
17	Actualiseren van de vul- en spoelplaatsen in het Drentsche Aa gebied							
18	Coördinatie van handhaving waterschap en provincie en waterbedrijven							
19	Projectmonitoring effectiviteit maatregelen							
20	Actualiseren gebiedsdossier in 2018							

Bijlagen

- Bijlage 1. Samenvatting Gebiedsdossier oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa
- Bijlage 2. Verslag 5 juni 2014 1^e sessie Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa
- Bijlage 3. Verslag 18 november 2014 2^e sessie Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa
- Bijlage 4. Wettelijk kader en bestuurlijke afspraken

Bijlage 1: Samenvatting Gebiedsdossier oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa

Tabel 9.1: Samenvattende tabel analyse actuele risico's*

Winning	Kwetsbaarheid winning	Ruwwater kwaliteit	Belasting			Planologische bescherming
			Puntbronnen	Lijnbronnen	Diffuse bronnen	
de Drentsche Aa **	3	3	3	3	3	3

* Risico-inventarisatie grondwaterbeschermingsgebieden in de provincie Drenthe* (Royal Haskoning/Anantis, eindrapport 932083, 21 september 2007)

** het vergunde debiet bedraagt maximaal 14,7 miljoen m³ oppervlaktewater per jaar

Tabel 9.2: Toelichting op de resultaten van de analyse (tabel 9.1)

	Geen probleem (1)	Aandachtspunt (2)	Actueel risico (3)
Kwetsbaarheid winning	Weinig kwetsbaar	Matig kwetsbaar	Kwetsbaar
Ruwwaterkwaliteit	Geen verontreinigingen in het ruwwater aangetroffen.	Wel verontreinigingen in ruwwater, maar geen overschrijding van de norm	Wel verontreinigingen in ruwwater, overschrijding van de norm
Belasting (puntbronnen, diffuse bronnen en lijnbronnen)	Combinatie van kwetsbaarheid en belasting leidt niet tot een knelpunt.	Belasting is zodanig, dat het grondig volgen van de ontwikkelingen onder en boven maaiveld voldoende zal zijn.	Nader onderzoek gewenst om de aard en omvang van de bedreiging in te schatten. Dit kan aanleiding zijn voor het opstellen van maatregelenpakketten.
Planologische bescherming	Bescherming via het bestemmingsplan voldoende gewaarborgd.	-	Bescherming via het bestemmingsplan onvoldoende gewaarborgd.

Tabel 7.1: Planologische bescherming grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa en toelichting

Gemeente	Bestemmingsplan	Type zonering	Zonering oké	Toelichting oké
Aa en Hunze	Buitengebied Anloo**	Gwbg DA *	-	-
Aa en Hunze	Buitengebied Rolde **	Gwbg DA	-	-
Tynaarlo	Buitengebied Tynaarlo	Gwbg DA	-	+
Midden-Drenthe	Buitengebied Midden-Drenthe (2012)	Gwbg DA	-	-
Assen	Buitengebied Assen	Gwbg DA	+	+

* Gwbg DA: grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa

** De gemeente Aa en Hunze heeft besloten te komen tot één nieuw Bestemmingsplan Buitengebied. Op 7 februari 2013 is de Nota van Uitgangspunten vastgesteld. De Nota van Uitgangspunten heeft het karakter van een 'tussenstap' en wordt in het voorontwerpbestemmingsplan verwerkt.

Toelichting

Planologische bescherming	Bescherming via het bestemmingsplan voldoende gewaarborgd.	Bescherming via het bestemmingsplan onvoldoende gewaarborgd.
---------------------------	--	--

De planologische bescherming van het grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa is niet goed geregeld. Het grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa betreft de loop van de Drentsche Aa, inclusief een zone van 4 meter vanaf de rand van het oppervlaktewater. Dit grondwaterbeschermingsgebied loopt door verschillende bestemmingsplannen van verschillende gemeenten. Behalve in het Bestemmingsplan Buitengebied Assen is het grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa als zodanig aangeduid. In de verschillende bestemmingsplannen zijn voorschriften opgenomen die met name te maken hebben met de landschappelijke waarden in de omgeving van de Drentsche Aa. Een relatie specifiek met het grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa wordt in de bestemmingsplannen niet gelegd.

Bijlage 2: Verslag 5 juni 2014 1e sessie

Verslag eerste sessie UP oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa.

Datum en locatie: donderdag 5 juni 2014, conferentieoord De Clinge te Zeegse

Aanwezigen:

H. Oosterveld (dagvoorzitter)	T. Vlaar (Waterbedrijf Groningen)
M. van Dongen (Waterschap Hunze en Aa's)	G. Brilleman (Provincie Drenthe)
S. Huurman (Provincie Drenthe)	J. Kooistra (Waterschap Hunze en Aa's)
C. Hussels (Provincie Drenthe)	K. Tamminga (Waterbedrijf Groningen)
K. Folkertsma (Provincie Drenthe)	T. Ottens (Provincie Drenthe)
M. Duintjer (Drents particulier grondbezit)	A. Dries (Provincie Drenthe)
S. van Veen (Gemeente Midden Drenthe)	R. Visser (LTO-Noord)
R. Lindeboom (Gemeente Assen)	H. Heikens (Gemeente Borger Odoorn)
W. Winter (Staatsbosbeheer)	E. Emmens (ANV Drenthe)
M. Tijdens (NMF Groningen)	A.J. Giethoorn (Veiligheidsregio Drenthe)
G. Nieuwe Weme (RUD Groningen)	M. de Boer (Boermarken-N-Tynaarlo)
H. van Rhee (Boermarken-O-Gasteren)	H. Bosman (Waterschap Hunze en Aa's)
E. Wijnholds (Provincie Drenthe)	B. Oving (Provincie Drenthe)
B. Gosselink (Provincie Drenthe)	G. Valkering (Waterschap Hunze en Aa's)
A. Steenbergen (LTO Noord)	J.R. Smeenge (ANV Drenthe)
Ph. Boucher (Natuurplatform Dr. Aa)	A. Kremer (Boermarken Zeegse)
H. Mentink (LTO afd. Aa en Hunze)	E.J. Wiekema (LTO Noord afdeling Haren/Tynaarlo)
H. Hachting (LTO Noord afdeling Aa en Hunze/Assen)	
G. Oostra (LTO Noord afdeling Aa en Hunze/Assen)	
G. Scheiberlich-Speelman (Boermarken-N-Zeegse)	
P. Brocades-Zaalberg (Natuur en Milieufederatie Drenthe)	

Afwezigen:

M. Wimmers (Provincie Drenthe)	B. Tjarks (Provincie Drenthe)
M.L. Meijer (Waterschap Hunze en Aa's)	M. Buiting (Provincie Groningen)
R. Bouwer (Provincie Drenthe)	A. Venekamp (Provincie Drenthe)
T. de Jong (Gemeente Midden Drenthe)	P. Sloot (Gemeente Aa en Hunze)
A. Thieme (Gemeente Aa en Hunze)	R. Mensen (Gemeente Aa en Hunze)
S. Berends (Gemeente Tynaarlo)	E. Lancooy (Gemeente Assen)
A. Kuipers (Gemeente Borger Odoorn)	N. Veldkamp (WMD)
P. Groot (Gemeente Haren)	G. Enting (WMD)
T. Bezuijen (Drents landschap)	U. Vegter (Drents landschap)
J. Vogelaar (RUD Drenthe)	E. de Gruijter (Landschapsbeheer Drenthe)
H. Wolf (Boermarken-N-Amen)	N. Sytema (Boer en Natuur)
H. Lammerts (Boermarken-Gasteren)	H. Reinders (Boermarken-Gasteren)
H. Hollander (Boermarken-N-Baloo)	G. ten Brink (Boermarken-N-Anreep/Schieven)
J. Reinders (Boermarken-N-Grollo)	J.H. Vrijs (Boermarken-N-Ekehaar)
J. Emmens (Boermarken-N-Rolde)	W. Beijering (Boermarken-N-Nijlande/Eldersloo)
R. van Wijk (Boermarken-N-Tynaarlo)	A. Evenhuis (Boermarken-N-Schoonloo)
C. Udding (Boermarken-O-Eext)	G. Liebe (Boermarken-O-Anderen)
L.J. Karsens (Boermarken-O-Zuidlaren)	W. Smeenge (Boermarken-N-Loon)
W.A. Dijkstra (Boermarken-N-Vries)	H. Jansen (Boermarken-N-Deurze)
S. Hilhorst (LTO Noord afd. Noorderveld)	W. van Dijken (Boermarken-N-Yde-De Punt Sec)
J.A.M. Mentink (LTO Noord afd. Aa en Hunze/Assen)	G. Oosterhuis (Recreatiesector)

De heer Kooistra (waterschap Hunze en Aa's) heet een ieder van harte welkom bij deze eerste sessie. Het vertrekpunt van deze middag is het feitendocument van de oppervlaktewaterwinning waaraan maatregelen worden gekoppeld die deze middag worden gedeeld en met de inbreng van een ieder worden aangevuld.

Vanuit de KaderrichtlijnWater (KRW) heeft, voor het opstellen van een gebiedsdossier/feitendocument en een uitvoeringsprogramma voor een oppervlaktewaterwinning t.b.v. de openbare drinkwatervoorziening, de waterkwaliteitsbeheerder/het waterschap de regierol.

Voor de recent bestuurlijk vastgestelde uitvoeringsprogramma's voor de grondwaterwinningen t.b.v. de openbare drinkwatervoorziening is de provincie regisseur.

Een evident proces geldt voor het uitvoeringsprogramma voor het grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa.

Een proces waarbij het waterschap samenwerkt met het waterbedrijf Groningen en de provincie Drenthe.

De dagvoorzitter, de heer Oosterveld, geeft een toelichting op het programma en stelt de projectorganisatie voor:

- Theo Vlaar, waterbedrijf Groningen
- Marian van Dongen, waterschap Hunze en Aa's
- Gerda Brilleman-Brondijk, provincie Drenthe

De projectpartners geven een presentatie gericht op hun rol binnen het uitvoeringsprogramma en het gebiedsdossier "oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa".

- *Drentsche Aa als bron van drinkwaterwinning* door de heer T. Vlaar (Waterbedrijf Groningen)
- *Wettelijke kaders/dwarsverbanden* door mevr. G. Brilleman (provincie Drenthe)
- *Gebiedsdossier Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa* door mevr. M. van Dongen (Waterschap Hunze en Aa's)

De 3 presentaties zijn als bijlage in het verslag opgenomen.

Gestelde vragen tijdens/na presentaties:

- **Bij welk gehalten zijn nutriënten een probleem?**
Voor de drinkwaterbereiding zijn de gemeten gehalten aan nutriënten nu geen probleem meer. De gemeten gehalten bevinden zich onder de drinkwaternorm.
- **Overzicht overschrijdingen bij waterbedrijf Groningen: Is er een verklaring voor de jaarlijkse verschillen die blijken uit dit overzicht?**
Het overzicht met overschrijdingen is één van de gegevens uit het project "Schone Bron Drentsche Aa". Tijdens de presentatie van het waterschap (Marian van Dongen) is kort op het overzicht ingegaan. Een vervolgonderzoek gericht op deze meet-/analyseresultaten wordt door Alterra/Wageningen UR momenteel uitgevoerd. Doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in de meest aannemelijke bronnen en routes van verontreiniging van het oppervlaktewater in de Drentsche Aa met gewasbeschermingsmiddelen en biociden.
Eén van de mogelijk verklaringen voor het jaar 2012 zou kunnen zijn: hevige neerslag in de maand juni heeft geleid tot extra afspoeling van het maaiveld, waardoor verhoogde gehalten (en overschrijdingen) in het oppervlaktewater werd gemeten.
- **DPG:**
Waarom blijft het waterbedrijf Groningen drinkwater maken uit het oppervlaktewater en niet uit grondwater?
Voor Nederland geldt dat circa 60% drinkwater uit grondwater wordt gemaakt en circa 40% uit oppervlaktewater. Daarnaast dient de ondergrond (geohydrologisch) geschikt te zijn.
Het voorzieningsgebied van de oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa betreft de stad Groningen en de omliggende plaatsen Haren, Glimmen en een gedeelte van Eelde-Paterwolde. Wanneer een denkbeeldige lijn tussen Nieuweschans en Groningen wordt gelegd is de ondergrond/het grondwater ten noorden hiervan te zout om hiervan geschikt drinkwater van te bereiden. Daarnaast is het ijzerrijke grondwater ten oosten (veenkoloniaal gebied) niet geschikt. De waterwinningen liggen of in de provincie Drenthe of zijn gelegen tegen de provinciale grenzen, zoals de grondwaterwinning De Groeve. Er is qua grondwater, nabij het voorzieningsgebied van waterbedrijf Groningen binnen de Provincie Groningen, geen andere geschikte locatie om puur grondwater te winnen voor drinkwater. Een andere reden is dat de laatste 15 jaar politieke discussies hebben plaatsgevonden waardoor waterbedrijf Groningen drinkwater moet blijven winnen.
- **LTO - Noord:**
Hoe zou het gebied worden beoordeeld als het geen grondwaterbeschermingsgebied zou zijn?
Ter vergelijking met het Hunze gebied: het Hunze gebied heeft een groter landbouwactiviteit dan het Drentsche Aa gebied. Toch is de mate aan overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in het

oppervlaktewater in de Hunze kleiner dan in het Drentsche Aa gebied. Het blijft voor de projectgroep een raadsel. Vanaf 2005/2006 wordt dit al waargenomen, het is niet van de laatste jaren.

- LTO Noord:
Is het mogelijk om bij elke aangetoonde overschrijding een oorzaak en veroorzaker te vinden?
Binnen het afgeronde project Schone Bron Drentsche Aa zijn haarvatmetingen in het watersysteem uitgevoerd: naast percelen maar ook op parkeerterreinen en in het stedelijk gebied is gemeten. Een vervolgonderzoek dat momenteel door Alterra/Wageningen UR wordt uitgevoerd richt zich op een nadere analyse van de Top 5 gewasbeschermingsmiddelen: een gebruikersoverzicht, waar en wanneer worden de onderzochte stoffen aangetroffen en welke route is hierbij aannemelijk.
- ANV Drenthe:
In hoeverre is het golfterrein meegenomen in het uitvoeringsprogramma?
Binnen het afgeronde project (3 jaar) Schone Bron Drentsche Aa zijn haarvatmetingen uitgevoerd. Eén van de haarvatmetingen is uitgevoerd nabij het golfterrein. Tevens zijn binnen dit project gesprekken gevoerd met gebruikers (gemeenten, bedrijventerreinen, Van Boeijen) en ook met de contactpersoon van het golfterrein. Gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Verder wordt rekening gehouden met het innamepunt welke in de directe omgeving ligt van het golfterrein.
- NMFD:
Zijn de overschrijdingen altijd een gevolg van geknoei of regulier gebruik?
Op basis van metingen in het stroomgebied zijn analyses uitgevoerd. De mening van de projectgroep is dat sprake kan zijn van geknoei (niet bewust), de projectgroep is in afwachting van de resultaten van Alterra/Wageningen UR.

Terugkoppeling resultaten uit de groepsbijeenkomsten:

Groep o.l.v. Gerda Brillenman:

1. Worden vul- en spoelplaatsen voldoende gebruikt en hoe staat het met de bekendheid daarvan? De projectgroep heeft geconcludeerd dat de bekendheid hiervan vergroot moet worden.
2. Is het onttrekken van oppervlaktewater uit de Hunze niet beter dan het oppervlaktewater onttrekken uit de Drentsche Aa, omdat de Hunze kennelijk schoner is? Voor de Hunze geldt dat het oppervlaktewater nodig is om de Hunze als goede beek (KRW-opgave, ecologie) te laten functioneren.
3. Veel van de gemeten stoffen worden teruggevonden in waterlopen van Assen- Zuid. Mogelijk is het particuliere gebruik hiervan de oorzaak? Dus richten op het vergroten van bewustwording bij particulier gebruik. Hierbij heeft ook de brancheorganisatie (verkooppunten) een belangrijke rol.
4. Meer aandacht voor duurzaam terreinbeheer bij gemeenten
5. Bezem door de middenkast bij particulieren?; voorstel richting de gemeenten
6. Evaluatie begrenzing grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa: het huidige aanwezige gebied bestaat circa 20 jaar. Afgelopen jaren zijn diverse natuur- en herinrichtingprojecten in het gebied uitgevoerd: welke watervoerende loopjes zouden bij het grondwaterbeschermingsgebied toegevoegd moeten worden en welke watervoerende loopjes eventueel vervallen. Waar mogelijk combineren met de monitoringsresultaten. Aandachtspunt: opnemen spuitvrije zone in stedelijk gebied?
7. Invulling van de 4 meter spuitvrije zone met bijvoorbeeld, bloemrijke akkerranden? (vergroeningsmaatregel vanuit GLB: Gemeenschappelijk Landbouw Beleid).

Groep o.l.v. Theo Vlaar:

1. Afkoppelen regenwater van riolering. Wat zijn de effecten op de waterkwaliteit? Maatregelen: bewoners informeren via flyers? Gemeente: monitoring?
2. Pleksgewijze bestrijding langs waterlopen/spuitvrije zones. Er ontstaat een 'ergernis'-effect wanneer veel onkruid langs de waterlopen staan. Maatregelen: meer maaien (door waterschap)?, waterschap bv. pleksgewijs bestrijden?, bloemrijke graslanden?, mechanische verwijderen?
3. Gemeente Assen: een voorbeeldrol voor alle activiteiten binnen haar gemeentegrenzen. Denk aan voorlichting naar sportveldenonderhoud, onkruidbeheer, bedrijventerreinen?
4. Hoe om te gaan met gronden die verpacht worden? Nieuwe eigenaar weet vaak niet af van wet- en regelgeving. Maatregel: rol grondeigenaar?
5. Meer inzicht in waterkwaliteit bij gebruikers: meer haarvatmetingen (ook buiten landbouwactiviteiten).
6. Gemeente Assen: participeren in het proces rondom Duurzaam Terreinbeheer? Nu is er discussie over wel of niet gebruik van chemische middelen.
7. 4 meter vanaf de insteek van de beek is spuitvrije zone. Aangekaart wordt dat onderscheid moet worden gemaakt tussen verhard en onverhard oppervlak. Dit aandachtspunt wordt meegenomen in de maatregel "Evaluatie grondwaterbeschermingsgebied"

Groep o.l.v. Marian van Dongen:

1. Bewustwording is zeer belangrijk en is en blijft een algemene terugkomend aandachtspunt. Veiligheidsregio Drenthe (dhr. Giethoorn) heeft het idee om verhalen vertellers in te zetten. Zij kunnen lokaal duidelijk maken wat voor invloed bepaalde activiteiten van mensen, wonend in het Drentsche Aa gebied, heeft op de drinkwaterkwaliteit. Als voorbeeld: een animatie maken waarin de effecten duidelijk worden weergegeven. Dit sluit aan bij de huidige beeldcultuur.
2. Kom niet met nog meer verboden maar ga mensen juist stimuleren. Stimuleren van akkerranden door een bijdrage te geven aan de boeren vanuit de partijen.
3. In gesprek met het ANV Drenthe over gebiedscollectieven, inzetten op het GLB (Gemeenschappelijk Landbouw Beleid).
4. Opmerking binnen de groep: landbouw en het Drentsche Aa gebied? Dit komt de leefbaarheid ten goede in het gebied. We moeten met zijn alle zorgen dat de landbouw kan blijven functioneren maar geen achteruitgang van de waterkwaliteit en bij voorkeur verbetering.

Beleving en oogst van de dag door dagvoorzitter Hendrik Oosterveld:

Het is erg goed om dit soort bijeenkomsten te hebben met elkaar om elkaars wereld te leren kennen en te horen hoe men tegen dit onderwerp aankijkt. Er is verhelderend en aanvullend met elkaar gediscussieerd

Hieronder enkele quotes van een aantal mensen op deze dag:

- Het grootste deel van de mensen wil wel mee werken. We moeten met elkaar de schouders eronder zetten. Met elkaar kunnen we de problemen oplossen.
- Bekijken wat het GLB, vergroening en POP 3 (een nieuwe periode voor het GLB betekent ook een nieuw PlattelandsOntwikkelingsProgramma: POP3) kunnen doen om het gezamenlijk probleem op te lossen. Als voorbeeld: natuurbeleid en grondgebruik zijn instrumenten om in dit gebied te koppelen, waardoor een gezamenlijke oplossing wordt bereikt.
- De samenwerking tussen het waterschap, de provincie en het waterbedrijf is een voorbeeld van hoe je elkaar helpt. Het is de bedoeling om deze goede samenwerking voort te zetten met gebruikers in het gebied. Zodat er voor de burger een logische vorm is van beleid, uitvoering en handhaving.
- Voorlichting, communicatie, kennisuitwisseling, meten is weten, monitoring en vooral oorzaak/gevolg proberen te achterhalen zijn cruciaal.
- Bewustwording is heel belangrijk. Zodat ieder zijn verantwoordelijkheid kent om zaken op te pakken.

De projectgroep gaat aan de slag met het uitwerken van de maatregelen en suggesties en aanvullingen die deze middag zijn geoogst. In september/oktober wordt een tweede sessie gepland gericht op deze uitwerking.

Bijlagen:

- 3 presentaties in pdf-formaat

Aandachtspunten voor de Drentsche Aa
“Hoe beschermen wij de Drentsche Aa als drinkwaterbron?”

1 sessie Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa, 5 juni 2014

Inleiding

Het waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen en de Provincie Drenthe willen de komende maanden met alle belanghebbenden in het stroomgebied van de Drentsche Aa het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa opstellen. Dit uitvoeringsprogramma heeft als doel het ontwikkelen van effectieve maatregelen om een goede oppervlaktewaterkwaliteit van de Drentsche Aa te bereiken en te behouden: "hoe beschermen wij de Drentsche Aa als drinkwaterbron?". Wij willen met u het gesprek aan gaan over de verdere invulling van het uitvoeringsprogramma en wij zouden graag van u input voor dit uitvoeringsprogramma krijgen. O.a. de volgende vragen zijn van belang: Zijn er knelpunten of maatregelen t.b.v. een goede waterkwaliteit van de Drentsche Aa vergeten? Zijn er meekoppelkansen (denk bijv. aan taken die u zelf uit moet voeren in het gebied of projecten die u op wilt pakken)? Heeft u aanvullingen of aandachtspunten voor ons? Welke bijdragen kan uw organisatie leveren aan de uitvoering van de maatregelen/projecten die in het Uitvoeringsprogramma worden opgenomen?

U kunt uw vragen of aandachtspunten naar aanleiding van de presentaties of naar aanleiding van de groepsbijeenkomsten op dit formulier schrijven. Het formulier kan worden ingeleverd en zal in een verslag worden verwerkt.

Naam en organisatie

- Arne Thieme, Gemeente Aa en Hunze, Gebiedscoördinator Drentsche Aa
- Erik Emmens, ANV Drenthe, Dagelijks bestuur secretaris
- P.Brocades-Zaalberg, Natuurmilieufederatie Drenthe
- R. Lindeboom, gemeente Assen, adviseur water
- H. van Rhee, Boermark-O-Gasteren

Mijn vragen en aandachtspunten ten aanzien van de beschreven knelpunten in het gebiedsdossier Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa

Arne Thieme:

Het is een feitendocument: gezamenlijke productie van Waterschap Hunze en Aa's, waterbedrijf Groningen en provincie Drenthe. Gemeenten niet betrokken en niet onderschreven.

Aandachtspunten: bestemmingsplannen, ruimtelijke ontwikkeling, gemeentelijk ruimtelijk beleid inclusief ambitie, handhaving, Grondgebruikers en met name landbouw meenemen in het proces.

Erik Emmens:

Welke mogelijkheden zijn er om extensieve landbouw te gaan uitoefenen op gronden van Staatsbosbeheer? Hier liggen kansen om natuurterrein efficiënter schoner te beheren.

P.Brocades-Zaalberg:

- Vervuiling oppervlaktewater met geneesmiddelen/hormoonhuishouding en verstorende stoffen is nog onderbelicht gebleven.
- Goede analyse van vervuiling via verhard terrein (bedrijfsterrein, parkeerterrein) en sport terrein is nodig vooral in Assen.

R. Lindeboom:

Gemeente Assen staat open voor een gesprek met de drie initiatiefnemers om na te gaan wat we aan de particulieren "lozingen" kunnen doen. En mogelijk dienen we ook ons eigen beheer nog een kritisch tegen het licht te houden

Mijn vragen en aandachtspunten ten aanzien van de voorgestelde maatregelen

Erik Emmens:

- Maatregelen moeten collectief worden genomen en niet ad-hoc.
- Verbindingen maken daar waar het probleem het grootst is
- Oorzaak probleem aanpakken

P.Brocades-Zaalberg:

- Strikte handhaving van grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa is nodig (intensiveren controles)
- Opschaling van grondwaterbeschermingsgebied met oevers langs watervoerende sloten is zeer waarschijnlijk effectief.
- Randenbeheer langs sloten kan door Waterschap/ Rijk (POP 3) worden vergoed als blauwe dienst. Hierbij verwijs ik naar de nieuwe catalogus groen-blauwe diensten die bijna klaar is (voorbeeld subsidieregeling waterschap Brabantse Delta).

Mijn vragen en aandachtspunten ten aanzien van de bijdragen vanuit mijn organisatie aan de uitvoering van de maatregelen/projecten die in het Uitvoeringsprogramma worden opgenomen

Erik Emmens:

Collectieve benadering in nieuwe landbouw beleid geeft naast vergroening ook mogelijkheid aan samen wateropgaves (KRW) met het collectief te gaan oppakken/oplossen.

P. Brocades-Zaalberg:

NMF Drenthe kan vooral op het gebied van bewustwording van bedrijven (bedrijventerreinen) en particulieren (gebruik bestrijdingsmiddelen in en om het huis) een belangrijke rol spelen.

Wij onderzoeken de mogelijkheid van een project gericht op beheerders sportterreinen.

Overige aandachtspunten die ik wil meegeven

Arne Thieme:

Graag afstemming met de gemeenten Tynaarlo en Assen in het proces

Erik Emmens:

- Nieuwe samenwerking met alle sectoren in het gebied
- In gesprek blijven met de praktijk via het collectief kan prima via de ANV-Drenthe

P. Brocades-Zaalberg:

Destijds zijn vulplaatsen aangelegd in het stroomgebied van de Drentsche Aa. Onderzocht zou moeten worden of spoelplaatsen voor spuitmachines (schoonsputten) wenselijk zouden zijn i.v.m. vermesting via spuitapparaten (afspoeling via verhard oppervlak) van oppervlaktewater

Nagekomen opmerkingen/suggesties per mail:

H. van Rhee:

Heeft het wel of niet maaien invloed op de emissie naar het slootwater?

Als dit wel het geval is, is er dan een stimuleringsmaatregel te bedenken om meer sloten zomers niet te maaien?

Bijlage 3: Verslag 18 november 2014 2e sessie

Verslag 2e sessie Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa.

Datum en locatie: dinsdag 18 november 2014, conferentieoord De Clinge te Zeegse

Aanwezigen:

A. Venekamp (Provincie Drenthe)	M. Duintjer (Drents Particulier Grondbezit)
A. Dries (Provincie Drenthe)	S. van Veen (Gemeente Midden Drenthe)
A. Thieme (Gemeente Aa en Hunze)	S. Berends (Gemeente Tynaarlo)
R. Lindeboom (Gemeente Assen)	N. van der Moot (WMD)
P. Groot (Gemeente Haren)	C. Hussels (Provincie Drenthe)
M. Schaap (Waterbedrijf Groningen)	J. Kooistra (Waterschap Hunze en Aa's)
G. Oosterhuis (Recreatiesector)	P. Brocades-Zaalberg (Natuur en Milieufederatie Drenthe)
H. Oosting (RUD Drenthe)	G. Scheiberlich-Speelman (Boermarke- Zeegse)
H. van Rhee (Boermarke Gasteren)	H. Lammerts (Boermarke Gasteren)
H. Bosman (Waterschap Hunze en Aa's)	T. Ottens (Provincie Drenthe)

B. Oving (Provincie Drenthe)
 R. Visser (LTO-Noord)
 H. Hachting (LTO-Noord)
 M. Wimmers (Provincie Drenthe)
 S. Huurman (Provincie Drenthe)
 M. van Dongen (Provincie Drenthe)
 T. Vlaar (Waterbedrijf Groningen)
 P.H. Boucher (Natuurplatform Drentsche Aa)
 J. Roelsma (Alterra)
 E. Viswat (Golfbaan Glimmen)
 G. Djajapermana (NAM)
 R. Kunnen (GGZ Drenthe)
 J. Fledderus (Van Boeijen Assen)
 D. Geerts (Agrarier)
 H. Oosterveld (dagvoorzitter)

Afwezig:

R. Bouwer (Provincie Drenthe)
 T. de Jong (Gemeente Midden Drenthe)
 E. Lanooy (Gemeente Assen)
 H. Heikens (Gemeente Borger Odoorn)
 G. Enting (WMD)

 K. Tamminga (Waterbedrijf Groningen)
 T. Bezuijen (Drents landschap)

 S. van der Velde (Natuur en Milieufederatie Groningen)
 E. de Gruijter (Landschapsbeheer Drenthe)
 G. Nieuwe Weme (RUD Groningen)
 H. Wolf (Boermarke Amen)
 H. Hollander (Boermarke Balloo)
 J. Reinders (Boermarke Grolloo)
 W. Beijering (Boermarke Nijlande- Eldersloo)
 A. Evenhuis (Boermarke Schoonloo)
 R. van Wijk (Boermarke Tynaarlo)
 C. Udding (Boermarke Eext)
 L.J. Karsens (Boermarke Zuidlaren)
 H. Reinders (Boermarke Gasteren)
 W. van Dijken (Boermarke Yde- De Punt)
 B. Gosselink (Provincie Drenthe)
 A. Steenbergen (LTO Noord)
 S. Hilhorst (LTO Noord)
 S. Oosterloo (Prorail)
 S. Heijting (Alterra)

G. Valkering (Waterschap Hunze en Aa's)
 J.A.M. Metink (LTO-Noord)
 G. Oostra (LTO- Noord)
 G. Brilleman (Provincie Drenthe)
 M. Buiting (Provincie Groningen)
 N. Fraters (Waterbedrijf Groningen)
 J.R. Smeenge (ANV Drenthe)
 M. van den Bogaert (Prorail)
 R. Kruijne (Alterra)
 A.Salmond (Golfbaan Glimmen)
 R. Wigger (Rijkswaterstaat)
 F. Smeltekop (Rijkswaterstaat)
 B. Huizinga (Agrariër)
 J. Ottens (Agrifirm)
 R. Vedder (Boermarke Eext)

K. Folkertsma (Provincie Drenthe)
 P. Slood (Gemeente Aa en Hunze)
 B. de Rijk (Gemeente Borger Odoorn)
 N. Veldkamp (WMD)
 W. Winter (Staatsbosbeheer)
 B. Wiekema (ANV Drenthe)
 U. Vegter (Drents Landschap)
 J. van de Berg (Natuur en Milieufederatie Drenthe)
 M. Tijdens (Natuur en Milieufederatie Groningen)
 A.J. Giethoorn (Veiligheidsregio Drenthe)
 N. Sytema (Boeren Natuur)
 G. ten Brink Boermarke Anreep-Schieven)
 J.H. Vrijs (Boermarke Ekehaar)
 W. Beijering (Boermarke Nijlande/Eldersloo)
 J. Emmens (Boermarke Rolde)
 M. de Boer (Boermarke Tynaarlo)
 G. Liebe (Boermarke Anderen)
 W. Smeenge (Boermarke Loon)
 H. Jansen (Boermarke Deurze)
 W.A. Dijkstra (Boermarke Vries)
 E. Wijnholds (Provincie Drenthe)
 M.L. Meijer (Waterschap Hunze en Aa's)
 E.J. Wiekema (LTO- Noord)
 H. Verkerk (Prorail)
 M. van Rooij (Prorail)
 G. Balk (Strukton)

mevr. Jaspers (Verkeerspark Assen)
C. van der Wal (Ministerie EZ, Assen)
J. Emmens (Agrariër)
H. Hoving (Agrariër)
J. Hoenderken (Agrariër)
C. de Haas (Agrifirm)

R. van Lacum (TT Circuit)
J. Pieper (Bonte Wever)
A. Brinkman (Agrariër)
J.L. Hofsteenge (Agrariër)
J. Weijer (WPA Robertus)
P. Bos (LTO-Noord)

Opening

De dagvoorzitter, de heer Hendrik Oosterveld, heet een ieder welkom bij de tweede sessie van het UP Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa en geeft een toelichting op het programma. Het vertrekpunt van deze middag zijn de mogelijke maatregelen die in het concept UP Oppervlaktewaterwinning Drentsche beschreven staan. Deze mogelijke maatregelen worden met de inbreng van een ieder in twee werksessies van deze middag aangescherpt en aangevuld. Uiteindelijk leidt dit tot de stip op de horizon “de bestuurlijke bijeenkomst van 20 februari 2015”.

De dagvoorzitter, stelt de projectorganisatie voor:
Marian van Dongen, waterschap Hunze en Aa's;
Theo Vlaar en Natasja Fraters, waterbedrijf Groningen;
Gerda Brilleman, Marion Wimmers en Saskia Huurman, provincie Drenthe.

Marian van Dongen van de projectgroep geeft een presentatie over de resultaten van het onderzoek van Alterra, korte terugblik en de mogelijk te nemen maatregelen.

De presentatie is als bijlage in het verslag opgenomen.

Gestelde vragen tijdens/na de presentatie van Marian van Dongen:

Vraag dhr. A. Venekamp, provincie Drenthe:

Kunnen er nieuwe maatregelen aan toegevoegd worden?

Antwoord:

Andere en aanvullende maatregelen en ideeën kunnen ingebracht worden.

Vraag dhr. P. Boucher, Natuurplatform Drentsche Aa:

Waarom is de wet en regelgeving een belemmering voor het toepassen van compost?

Antwoord:

Compost wordt als meststof gezien. De mestregeling is vrij streng in hoeveel er toegepast mag worden. Het heeft ook met landelijke wetgeving te maken. Hier valt wel winst te behalen.

Aandachtspunt: dhr. R. Lindeboom, Gemeente Assen:

Kan er bij de tekeningen van het stroomgebied een duidelijke geografische aanduiding van Assen (bijvoorbeeld opnemen gemeentelijke grenzen) en omgeving aangeven worden? Dit is een advies voor de vormgeving van het rapport.

Werkwijze werksessies:

Met betrekking tot werksessies 1 (themagroepen) en 2 (doelgroepen) gaan de aanwezigen na de presentatie uiteen in 3 groepen. De eerste werksessie is erop gericht om op basis van de mogelijke

maatregelen per themagroep zich te verplaatsen in “waterpartijen”, “wettelijk verantwoordelijken” en “gebruikers” (agrariërs, groenbeheerders, bedrijven en particulieren). Werksessie 2 is erop gericht om de mogelijke maatregelen per doelgroep SMART te krijgen. Vervolgens worden de mogelijke maatregelen getoetst op effectiviteit, haalbaarheid en betaalbaarheid. En wordt waar mogelijk een prioritering aangegeven.

De werksessies worden begeleid door de verantwoordelijke managers van het waterschap, de provincie en het waterbedrijf.

Terugkoppeling resultaten uit de werksessies:

Werksessie 2 o.l.v. dhr. Kooistra (waterschap Hunze en Aa's):

Dhr. Kooistra heeft met de landbouwgroep de maatregelen besproken.

- De voorgestelde maatregelen worden over het algemeen positief beoordeeld. In de discussie kwamen er wel vragen, problemen en onzekerheden naar boven. De maatregelen moeten specifiekere. Hier ligt een vervolg actie voor de organisatoren.
- Film/bewustwording, wat is het effect op het inhaalpunt van het drinkwater? Dit heeft effect op het oppervlakte water. De landbouw geeft aan dat dit niet specifiek landbouw is maar dat dit breed moet worden gezien. Hetzelfde geldt voor andere partijen. Het effect werd groot gezien. Alles wat je kunt voorkomen is beter dan achteraf genezen.
- Actieve benadering van de sector voor de vergoedingsregeling van spuitvrije zones. De groep gaf aan dat de bekendheid niet groot is. Als je elke grondgebruiker actief gaat benaderen en wijst op deze regeling dan zullen veel meer landbouwers hier actief gebruik van maken.
- Bekendheid dat er 4 meter niet gespoten mag worden mag groter.
- Binnen 5 jaar 5 voorbeeldbedrijven op het gebied van duurzame maïsteelt wordt aangescherpt naar binnen 2 jaar. Er loopt nu een voorbeeldpilot en de opschaling naar 5 voorbeeldbedrijven moet kunnen.
- Discussie over type akkerranden en effect op drift versus uitspoeling en afspoeling. Zijn er ook andere maatregelen dan akkerranden en wat doet dat met de uitspoeling en afspoeling? Hier is de groep nog niet uitgekomen. Wat wel van belang is als je iets wilt doen met akkerranden of iets vergelijkbaars dat je eerst kijkt waar de grote problemen zitten, wat het effect is wat je wilt bereiken en hoe je hier een specifieke maatregel van kunt maken.
- Er is veel winst te behalen als je inzet op het voorkomen van erfafspoeling in het gebied van de Drentsche Aa. Dus per bedrijf elke situatie specifiek bekijken. Dan zijn er mogelijkheden om de erfafspoeling te verbeteren. Als je dit wilt versnellen dan moet je er meer geld in steken.
- De duurzame bollenteelt was teveel algemeen gespecialiseerd en riep teveel vragen op. Er moet worden gekeken of je hier een actie of specifieke maatregel voor kunt bedenken. Uit

sessie 1 en 2 kwamen maatregelen in relatie tot bodemverbetering en het effect daarvan op vermindering van uitspoeling en afspoeling naar voren .

Vragen terugkoppeling dhr. Kooistra:

Vraag dhr. A. Thieme (Gemeente Aa en Hunze):

Waar liggen de 2 voorbeeldbedrijven?

Antwoord dhr. Kooistra:

Er ligt een demonstratieproject op Kooyenburg in Rolde en er ligt een praktijklocatie in Beilen. Er wordt gezocht naar satellietbedrijven om een brede uitrol van duurzame maïsteelt provinciebreed te krijgen.

Werksessie 2 o.l.v. dhr. Schaap (Waterbedrijf Groningen):

Dhr. Schaap heeft de maatregelen bekeken met de gemeenten, waterbedrijven, provincie en waterschap :

- Discussie over of je in de bestemmingsplannen, spuitvrijezones kunt meenemen. Verwijzen naar POV.
- Gemeenten vrij van chemisch onkruidbeheer binnen 5 jaar is al een wetgeving voor. Eind 2015 moeten de gemeenten al vrij zijn van chemisch onkruidbeheer. Voor sportvelden is dit 2017. (Het kabinet heeft hierover nog geen definitief besluit genomen).
- Afstroming van verhard terrein. Nader onderzoek is nodig.
- Riool overstorten hoe vaak gebeurt dit? Regenwater afvoer via de riolering is een belangrijke bron.
- Bewustwording en voorlichting aan particulieren en bedrijven verder op in zetten. Gemeenten terughoudend, zij zien zichzelf niet als trekker.
- Halen we het met bewustwording of moet er een verbod komen op stoffen? Terreinbeheerders zeggen: mag het product gebruikt worden dan wordt het gebruikt. Pas als het verboden wordt dan zullen zij zich aan de gestelde regels houden. Dit streeft wat meer naar het verbod op bepaalde stoffen.
- De maatregel "Bezem door middelkast" gaat uitgevoerd worden. Er is 8.000 kg niet meer toegestane middelen opgehaald in 2008.
- Actualisering van spuitvrijezones binnen 2 jaar wordt opgepakt door provincie en waterschap.
- Discussie Spuitvrijzone, akkerrand en FAB (Functionele Agrobiodiversiteit) randen versus de discussie raken we stoffen kwijt door drainage. Het is nog te vroeg om hier maatregelen voor op te stellen.
- Ontwikkeling van sensortechniek en veel beter toepassen van de middelen. De agrariër weet wanneer hij welk product moet toepassen zit veel toekomst zit. De systemen moeten meer toegepast worden en de prijs moet misschien nog wat omlaag.
- Kansenskaart bodemgebruik mist. Met elkaar in gesprek waar zal welke teelt beter toegepast kunnen worden.

- Onderzoek naar historische bodemverontreiniging. Heeft te maken met uitspoeling van chemische stoffen.

Opmerking: In provincie Groningen zijn geen spuitvrijezones aangewezen, terwijl daar wel afwatering in de Drentsche Aa plaatsvindt. Het is goed om het gebied erbij te betrekken.

Werkssessie 2 o.l.v. dhr. Hussels (provincie Drenthe):

Dhr. Hussels heeft de maatregelen besproken met particulieren en bedrijven:

- Voorlichtingsbijeenkomsten, en bewustwording positief. Laten zien hoe je op een andere manier onkruid kan bestrijden.
- Voorlichting aan bedrijven geen energie in steken omdat dit al duidelijk is.
- Innovatie delen van kennis, bedrijven gaan bij elkaar op bezoek en zoeken met elkaar naar alternatieven die haalbaar zijn.
- Barometer Duurzaam Terreinbeheer (certificaat goud, zilver of brons) kost veel energie en administratie, zitten de bedrijven niet op de wachten.
- Kom met regels en met wetgeving dan zullen we in beweging komen.
- Meer zichtbaarheid tonen van het gebied. Bordjes plaatsen wat mag wel en wat mag niet.

Kanttekening: Er ontstaat dan een "sport" om de verboden te ontwijken. Verboden moet je samen doen met voorlichting.

Beleving en oogst van de dag door dhr. Kooistra:

Veel inbreng en veel discussies. Er werd eerst gekeken naar eigen belang en de rol binnen het gebied. Maar in de discussies kon men zich ook verplaatsen in de andere doelgroepen. Wat betekent dit voor de ander.

In de discussie merkte dhr. Kooistra dat er een gezamenlijkheid was om het doel samen te bereiken.

Er ligt een opgave vanuit een stuk wetgeving (KRW) en er ligt een opgave vanuit andere wetgevingen. Maar het is belangrijker om die wet en regelgeving achter ons te laten. De intentie die wij hebben is om geen papier te produceren, geen beperkingen te introduceren maar om **actie in het gebied** te krijgen voor de komende 6 jaar. Het is de bedoeling om de acties zo in te kleden dat het water een positief effect krijgt, dat de overheden zich hier in kunnen vinden en dat de grondgebruikers (niet alleen de landbouwers) hiermee kunnen leven en dat zij hun activiteiten kunnen uitvoeren zodat ze er geen last van hebben en misschien zelfs wel voordeel van hebben.

Wij moeten nu als drie partijen komen tot concrete maatregelen. We gaan de uitkomsten van de discussie op een rijtje zetten en dit wordt op papier gezet.

Dit gaat in een bestuurlijk traject. We kijken niet alleen naar de belangen van het waterschap, waterbedrijf en de provincie, we kijken ook naar de verschillende belangengroepen die in het gebied zitten.

We willen een intentieverklaring hebben met concrete maatregelen waar meer partijen tekenen dan het waterbedrijf, waterschap en provincie.

De ondertekening staat gepland op 20 februari 2015. We moeten in een korte tijd een slag maken. We zullen met de belangengroepen contact zoeken om te vragen of ze zich in de maatregelen kunnen vinden. Na de ondertekening van de intentieverklaring moeten we zorgen dat het in het Drentsche Aa gebied zo snel mogelijk concreet wordt.

Ik hoop dat we met een maatregelpakket komen waar we in het veld iets mee kunnen doen en dat het ook zichtbaar en tastbaar is.

Vragen naar aanleiding van de Oogst van de dag :

Opmerking dhr. R. Lindeboom (gemeente Assen):

Je wilt dat alle bestuurders van bijvoorbeeld gemeenten gaan ondertekenen; hier heb je weinig tijd voor.

Antwoord dhr. Kooistra:

Stel dat we meer tijd nodig hebben om meerdere partijen mee te krijgen dan zullen we de datum om te tekenen verlengen. We worden ook gestuurd door Provinciale Staten verkiezingen en de waterschap verkiezingen van 18 maart 2015.

Vraag dhr. A. Thieme (gemeente Aa en Hunze):

Als we 20 februari 2015 hier als gemeenten in mee willen tekenen dan moeten we de maatregelen nog wel een keer doornemen.

Antwoord dhr. Kooistra:

Wij moeten zorgen dat er over twee weken een voorstel ligt. We moeten in de maand december overleg hebben met de stakeholders. Als ons dit niet lukt dan halen we 20 februari 2015 niet.

Stappen vervolgproces UP Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa

De volgende stappen zijn voorzien:

- N.a.v. het managementoverleg donderdag 27 november 2014: mede door de inbreng en resultaten van de 2^e sessie is besloten de bestuurlijk bijeenkomst van 20 februari 2015 te verplaatsten naar medio maart. Het Uitvoeringsprogramma moet een helder, concreet en door alle belanghebbende partijen gedragen document zijn met haalbare, betaalbare en effectieve maatregelen.
- Er worden nog gesprekken met stakeholders gevoerd om maatregelen verder aan te scherpen (inbreng tijdens de 2^e sessie).
- Ondertekening vindt plaats vóór de Provinciale Staten verkiezingen en de waterschap verkiezingen van 18 maart 2015.

Bijlagen:

- Presentatie in pdf-formaat

Bijlage 4: Wettelijk kader en bestuurlijke afspraken

Wettelijk kader voor maatregelen

In de gebiedsdossiers is een analyse gemaakt van aspecten die van invloed zijn op de kwaliteit van de winning en een mogelijke bedreiging vormen voor die kwaliteit. Om deze risico's op te heffen of te verminderen, zijn maatregelen geselecteerd. De maatregelen in dit uitvoeringsprogramma worden genomen om te voldoen aan de verplichtingen uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), inmiddels geïmplementeerd in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkpw). In de Kaderrichtlijn Water (artikel 4) is namelijk opgenomen dat lidstaten maatregelen moeten nemen om de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater te voorkomen of te beperken. Specifiek voor drinkwaterwinningen is opgenomen (artikel 7) dat lidstaten moeten zorgen voor de nodige bescherming van de waterlichamen om het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, te verlagen. Deze laatste doelstelling is nationaal als volgt vertaald in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (Bkpw, art 12): de kwaliteit van grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie is gelegen verbetert zodanig dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd. Dit is een streefwaarde waaraan geen realisatiedatum is gekoppeld maar waar wel naartoe gewerkt moet worden.

Daarnaast dienen de maatregelen uit dit uitvoeringsprogramma ter realisatie van de aanvullende nationale en provinciale doelen voor drinkwaterwinningen. Vanwege de aard van de KRW-verplichtingen gaat het daarbij in 1^e instantie om de kwaliteitsdoelen. Het ligt in de bedoeling om bij de actualisatie over enkele jaren de gebiedsdossiers ook te richten op de kwantiteitsdoelen en dan hiervoor eveneens maatregelen af te leiden.

In de stroomgebiedsbeheerplannen is het opstellen van gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen opgenomen om te voldoen aan deze doelstelling (zie box 1). In het Nationaal Waterplan (NWO) is opgenomen dat het rijk (VROM) met de belanghebbende partijen nadere afspraken gaat maken over de realisatie van gebiedsdossiers. Op 16 juni 2010 heeft het NWO het voorstel aangenomen met daarin afspraken over het opstellen van gebiedsdossiers. Dit is uitgewerkt in het document 'Gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening'. Hierin is onder andere afgesproken dat provincies regie voeren bij het opstellen van gebiedsdossiers mbt grondwaterwinningen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening en de daaruit voortvloeiende maatregelen. Ten aanzien van de gebiedsdossiers heeft de werkgroep verder over de volgende aspecten een voorstel gedaan:

- Doel.
- Reikwijdte.
- Regierol.
- Kosten.
- Tijdpad.
- Methodiek.
- Status.
- Prioritering winningen voor opstellen gebiedsdossiers.
- Openbaarheid gegevens.

Wettelijk kader voor rollen en verantwoordelijkheden: elke partij heeft verantwoordelijkheden

De bescherming van de openbare drinkwatervoorziening en haar bronnen krijgt met de inwerkingtreding van de Drinkwaterwet (per 18-9-2009) de status van “dwingende reden van groot openbaar belang”. Op grond van de Drinkwaterwet hebben alle bestuursorganen de zorgplicht voor het duurzaam veilig stellen van de openbare drinkwatervoorziening. De bestuursorganen dienen dit belang bij hun besluitvorming te betrekken. Met de Drinkwaterwet wordt een wettelijk zorgplicht in het leven geroepen die als een paraplu over de besluitvorming binnen intrek- en grondwaterbeschermingsgebieden ligt. Daarnaast zijn sommige regionale en lokale overheden ook aandeelhouder van drinkwaterbedrijven en hebben vanuit die hoedanigheid ook een verantwoordelijkheid ten aanzien van het scheppen van randvoorwaarden voor een duurzame drinkwatervoorziening (artikel 3 Drinkwaterwet).

Voor vergunningverlening en handhaving dienen Rijk, gemeenten, provincie en waterschappen alle relevante belangen te betrekken in hun afweging bij de vergunningverlening, het stellen van voorschriften en de uit te voeren handhaving. Het belang van de openbare drinkwatervoorziening dient hierin – gegeven de Drinkwaterwet - een prominente plek te krijgen. Mede richtinggevend zijn daarbij ook de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de provinciale verordening op grond van artikel 1.2. van de Wet Milieubeheer.

Provincie Drenthe

De provincie Drenthe is strategisch beleidsbepaler voor de inrichting van de fysieke leefomgeving en verantwoordelijkheid voor het toekennen van functies aan water- en grondwatersystemen binnen de provincie. Zij is bevoegd gezag voor de vergunningverlening voor de benodigde hoeveelheden grondwater voor drinkwaterproductie en bevoegd gezag voor de bescherming van de grondwaterkwaliteit op grond van de Waterwet inclusief de Kaderrichtlijn Water en de Wet Milieubeheer. Bovendien is de provincie verantwoordelijk voor het veiligstellen van een duurzame drinkwatervoorziening. In de Drinkwaterwet is het duurzaam veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening aangemerkt als ‘dwingende reden van groot openbaar belang’. Hiermee is het bijzondere belang van drinkwatervoorziening in de wet verankerd, hetgeen de provincie Drenthe houvast geeft voor de bescherming van dat belang. De provincie Drenthe beschermt haar openbare drinkwatervoorziening via het voorzorgsprincipe in het beschermingsbeleid en de voorkantsturing in de Ruimtelijke ordening. Het voorzorgsprincipe houdt in dat voor de bescherming van de kwaliteit van het grondwater risicovolle activiteiten worden geweerd. Voorkantsturing houdt in dat de drinkwaterwinningen zoveel mogelijk verweven zijn met harmoniserende functies.

Waterbedrijven: WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens

Voor het waterleidingbedrijf betekent de komst van de Drinkwaterwet dat ook zij verplichtingen krijgt in samenhang met het duurzaam veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening. De in artikel 7 Drinkwaterwet opgenomen (primaire) taakomschrijving voor de eigenaren van drinkwaterbedrijven volgt uit de wettelijke opdracht aan eigenaren van drinkwaterbedrijven, opgenomen in artikel 3, om ten aanzien van het voor hun bedrijf vastgestelde distributiegebied uitvoering te geven aan de overheidszorg inzake de openbare drinkwatervoorziening. Artikel 7 bepaalt dat de eigenaar van het drinkwaterbedrijf tot taak heeft om bij te dragen aan de bescherming van zijn grondstof (grond- of oppervlaktewater) tegen vervuiling. De eigenaar van een drinkwaterbedrijf wordt met de taakstelling verplicht en in staat gesteld tot bescherming van waterwingebieden en daaraan gerelateerde activiteiten op het gebied van natuur- en milieubeheer ten einde drinkwater te kunnen produceren.

Gemeenten

Gemeenten hebben taken en bevoegdheden op grond van de Wet Milieubeheer. Deze variëren van vergunningverlening en handhaving van bedrijven en inrichtingen tot het opstellen van rioleringsplannen en het vervolgens aanleggen, beheren en onderhouden van de rioolstelsels. Daarbij hebben zij niet alleen op grond van de Wet Milieubeheer taken en bevoegdheden maar hebben op grond van het Burgerlijk Wetboek ook een risicoaansprakelijkheid voor die rioolstelsels. Rioolstelsels

zijn opstellen in de zin van artikel 6:174 BW en op grond van dit artikel rust op de leidingbeheerder risicoaansprakelijkheid. In zijn algemeenheid zijn gemeenten verantwoordelijk om risicovolle emissies vanuit de riolering naar het grondwater in het intrekgebied van een drinkwaterwinning op te sporen en weg te nemen. Op grond van de Wro en de provinciale verordening RO dienen de gemeenten in hun bestemmingsplannen de bestemming intrek- en grondwaterbeschermingsgebied als dubbel bestemming op te nemen. Daarbij dienen zij zodanige voorschriften te stellen dat functies in overeenstemming zijn met deze dubbelbestemming. Hierbij ligt, mede op basis van de Drinkwaterwet en de criteria genoemd in de provinciale verordening, het primaat bij de bescherming van het grondwater tegen risico op verontreiniging. Vanuit de Wet bodembescherming is één gemeente in de provincie Drenthe bevoegd gezag. Dit is de gemeente Emmen. In het overige gebied is de provincie Drenthe bevoegd gezag. Als deze risico's van een bepaalde verontreiniging onaanvaardbaar zijn, is een spoedige sanering dan wel beheersing van de risico's noodzakelijk. In het convenant bodemontwikkelingsbeleid dat in 2009 is gesloten tussen Rijk, IPO, VNG en UWV is afgesproken prioriteit bij de aanpak van spoedlocaties te leggen.

Waterschap en Rijkswaterstaat

Op grond van de Waterwet is het waterbeheer in Nederland toegewezen aan twee beheerders. Het Rijk – met als uitvoerder Rijkswaterstaat – is beheerder van de bij of krachtens de wet aangewezen (oppervlakte)wateren: het hoofdsysteem en enkele objecten als stormvloedkeringen Oosterschelde en Nieuwe Waterweg en dergelijke. Alle overige watersystemen inclusief de waterkeringen en het grondwater zijn in beheer bij de waterschappen. De provincies wijzen de beheergebieden van elk afzonderlijk waterschap aan.

Beide beheerders (Rijk en Waterschappen) hebben op grond van de Waterwet de taak het watersysteem op orde te houden en te verbeteren met in achtneming van de bepalingen gesteld bij of krachtens die wet en de kwaliteitsdoelstellingen en normen gesteld bij of krachtens de Wet Milieubeheer. Daarnaast dienen zij tevens enkele bepalingen gesteld bij of krachtens de Wet bodembescherming, de Wro, de nieuwe Drinkwaterwet en nog enkele andere wetten te betrachten bij hun beheer. Artikel 2.1 lid 1 van de Waterwet bepaalt dat de doelstellingen zijn gericht op:

- Voorkoming en waar nodig beperking van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste, in samenhang met
- Bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en
- Vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen.

Bij de productie van drinkwater in de provincie Drenthe wordt geen geïnfiltreerd oppervlaktewater gebruikt.

Hoewel het waterschap Hunze en Aa's formeel als waterkwaliteitsbeheerder van een oppervlaktewaterwinning de regie van het gebiedsdossier en bijbehorend uitvoeringsprogramma zou voeren, heeft de provincie Drenthe (in onderling overleg met het waterschap) deze rol op zich genomen. Hierover zijn in 2011 en 2014 schriftelijke afspraken gemaakt. De basis van deze afspraken zijn gerelateerd aan de Nationaal Water Overleg-afspraken van 16 juni 2010 ("Afspraken invoering gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening").

Naast beide beheerders hebben de gemeente en de provincie nog taken op grond van de Waterwet. Voor de gemeente gaat het om de zorgplicht voor de grondwaterstand in stedelijk gebied en overtollig grondwater. Voor de provincie gaat het om vergunningverlening voor enkele categorieën grondwateronttrekkingen.

Kostenverdeling

In verschillende EU-richtlijnen zijn ook de bekostigingsprincipes opgenomen; de vervuiler betaalt, het profijtbeginsel, het kostenterugwinning beginsel, het solidariteitsbeginsel en het legaliteitsbeginsel. Voor

de meeste kosten wordt in het Nederlandse waterrecht voldaan aan (één van) deze principes. Alleen voor diffuse bronnen van verontreiniging is dit (nog) niet het geval.³

Box 1: Doelen KRW in relatie tot gebiedsdossiers drinkwaterwinningen

De Kaderrichtlijn Water (KRW) beoogt om oppervlakte- en grondwater in de “goede toestand” te brengen in 2015 (met uitzonderingen tot 2027 onder bepaalde condities). Dit betreft een resultaatverplichting waarbij er aan een aantal doelstellingen moet zijn voldaan. Drinkwaterwinningen dienen eveneens in een goede toestand te worden gebracht door te voldoen aan enkele specifieke aanvullende doelstellingen. Voor deze winningen dienen maatregelen te worden genomen om de volgende doelstellingen te bereiken:

Geldend voor alle grondwaterlichamen (KRW art 4):

- Achteruitgang van de toestand van grondwaterlichamen voorkomen; vanaf 22 december 2000 voorkomen van achteruitgang van de toestand van het grondwaterlichaam en vanaf 22 december 2009 geen aanhoudende stijgende tendens van concentraties van verontreinigende stoffen.
- Er wordt een drempelwaarde afgeleid voor die stoffen die in twee of meer onttrekkingspunten in een grondwaterlichaam een probleem (overschrijding van 75% van de norm én een stijgende trend) veroorzaken. Daarna wordt bij de toestandbeoordeling getoetst aan de drempelwaarde in KRW monitoringpunten. Bij overschrijding wordt geanalyseerd wat het effect van de overschrijding op receptoren is. Voor drinkwaterwinningen betekent dit kijken of er een significant stijgende trend is bij het onttrekkingspunt.
- Inbreng van verontreinigende stoffen voorkomen/beperken.
- Grondwaterlichamen beschermen, verbeteren en herstellen, met de bedoeling in 2015 de goede toestand te bereiken.
- Stijgende tendensen van verontreinigingen ombuigen.
- De doelstellingen voor beschermde gebieden halen (Natura-2000 en drinkwater).

Voor drinkwaterwinningen zijn die doelstellingen (KRW art 7.2 en 7.3):

- Geen achteruitgang zuivering: vanaf 22 december 2000 dient een waterlichaam waaruit drinkwater wordt bereid een zodanige kwaliteit te hebben dat met de bestaande zuivering drinkwater kan worden geproduceerd wat aan de normen uit de Drinkwaterwet voldoet.
- Vermindering zuivering: de waterlichamen dienen zodanig beschermd te worden, dat de achteruitgang van de kwaliteit wordt voorkomen teneinde het zuiveringsniveau voor de productie van drinkwater te verlagen.

Deze laatste doelstelling is nationaal als volgt vertaald in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (BKMW, art 12): de kwaliteit van grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie is gelegen verbetert zodanig dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd. Dit een streefwaarde waaraan geen realisatiedatum is gekoppeld maar waar wel naartoe gewerkt moet worden.

De hiervoor benodigde maatregelen zijn in 2009 in het SGBP vastgesteld en dienen eind 2012 operationeel te zijn (KRW art. 11.7). In de daaropvolgende planperiode wordt de effectiviteit geëvalueerd (KRW art. 11.8) als onderdeel van het nieuwe SGBP. In het SGBP Rijndelta en in het SGBP Eems is het aanleggen van een gebiedsdossier opgenomen als maatregel (SGBP Rijndelta blz. 151; SGBP Eems blz. 137). Dit betreft ondermeer ‘Inventarisatie en evaluatie bestrijdingsmiddelengebruik in kwetsbare waterwingebieden’, ‘Onderzoek naar risicovolle puntbronnen in oppervlaktewateren en grondwaterbeschermingsgebieden en – waar nodig – extra saneringen van deze puntbronnen’ en ‘Onderzoek van risicovolle bodemverontreinigingslocaties en uitvoeren van kosteneffectieve maatregelen (saneren of beheersen)’. Overige maatregelen uit het gebiedsdossier kunnen gefaseerd worden ingevoerd.

Het einddoel waar als stip op de horizon naar gestreefd wordt, is een zuivering die aansluit bij de natuurlijke waterkwaliteit. Volgende tabel geeft een aantal voorbeelden van zuiveringen passend bij een natuurlijke waterkwaliteit:

Natuurlijk watertype	Basiszuivering
aëroob	beluchting
aëroob + zuur	beluchting – marmerfiltratie
anaëroob	beluchting – snelfiltratie
anaëroob hard	beluchting - snelfiltratie - ontharding - beluchting – snelfiltratie
anaëroob zuur	beluchting – marmerfiltratie
diep anaëroob	intensieve beluchting - snelfiltratie - beluchting - snelfiltratie
diep anaëroob hard	intensieve beluchting - snelfiltratie - ontharding - beluchting – snelfiltratie

³ Geld als water: Over Europese richtlijnen, water en regionale economie, Triple E publicaties 2006.

